ЗАКЛІКІ ЦК КПСС да 1 Мая 1962 года

1. Няхай жыве 1 Мая — дзень міжнароднай салідарнасці працоўных, дзень адзінства і братэрства рабочых усіх краін!

2. Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

3. Няхай жыве мір і дружба паміж народамі!

4. Працоўныя Савецкага Саюза! Усе сілы на ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXII з'езда КПСС, вялікай праграмы будаўніцтва камуністычнага грамадства!

Наперад, да перамогі камунізма!

5. Няхай жыве марксізм-ленінізм — вялікае рэвалюцыйнае вучэнне, магутная ідэйная зброя працоўных усяго свету!

6. Палымянае прывітанне брацкім камуністычным і рабочым партыям — баявому авангарду рабочага класа і ўсіх працоўных!

Няхай жыве непарушнае адзінства і згуртаванасць вялікай арміі камуністаў усяго свету!

7. Вышэй сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму!

8. Няхай мацнее адзінства дзеянняў, баявая салідарнасць рабочага класа і працоўных усіх краін у барацьбе за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыялізм!

9. Народы свету! Змагайцеся за поўную і канчатковую ліквідацыю ганебнай сістэмы каланіяльнага рабства! Дабівайцеся неадкладнага і безумоўнага вызвалення ўсіх каланіяльных краін і народаў!

10. Народы ўсіх краін! Вы — рашаючая сіла ў барацьбе за мір! Будзьце пільныя, выкрывайце імперыялістычных падпальшчыкаў вайны — ворагаў чалавецтва!

11. Народы ўсіх краін! Усеагульнае і поўнае раззбраенне — гарантыя міру і бяспекі. Актыўна і рашуча змагайцеся за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне!

12. Народы ўсіх краін! Рашуча змагайцеся супраць аснашчэння нямецкіх рэваншыстаў ракетна-ядзернай зброяй! Патрабуйце хутчэйшага заключэння германскага мірнага дагавору і нармалізацыі становішча ў Заходнім Берліне ў вольны дэмілітарызаваны горад!

13. Гарачае прывітанне мужным барацьбітам за свабоду і шчасце сваіх народаў, якія пакутуюць у турмах капіталістычных краін! Свабоду ахвярам рэакцыі, вязням капіталу!

14. Няхай жыве сусветная сацыялістычная сістэма — дзецішча міжнароднага рабочага класа, магутная садружнасць свабодных, суверэнных народаў, якія ідуць па шляху сацыялізма і камунізма!

15. Брацкае прывітанне працоўным Кітайскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж вялікімі народамі Савецкага Саюза і Кітая!

16. Брацкае прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Албаніі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і албанскім народамі!

17. Брацкае прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Балгарыі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і балгарскім народамі!

18. Брацкае прывітанне працоўным Венгерскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і венгерскім народамі!

19. Брацкае прывітанне працоўным Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і в'етнамскім народамі!

20. Брацкае прывітанне працоўным Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і германскім народамі!

Няхай жыве Германская Дэмакратычная Рэспубліка!

21. Брацкае прывітанне працоўным Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і карэйскім народамі!

22. Брацкае прывітанне працоўным Мангольскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і мангольскім народамі!

23. Брацкае прывітанне працоўным Польскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і польскім народамі!

24. Брацкае прывітанне працоўным Румынскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і румынскім народамі!

25. Брацкае прывітанне працоўным Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і чэхаславацкім народамі!

26. Брацкае прывітанне гераічнаму народу Кубы, які стаў на шлях будаўніцтва сацыялізма, самаадданна адстойвае свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Кубы!

27. Брацкае прывітанне працоўным Федератыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва савецкага і югаслаўскага народаў у інтарэсах барацьбы за мір і сацыялізм!

28. Гарачае прывітанне вялікаму індыйскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Індыі!

29. Гарачае прывітанне вялікаму інданезійскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Інданезіі!

30. Гарачае прывітанне народу Лаоса, які змагаецца за мір, нейтралітэт і незалежнасць сваёй краіны!

31. Гарачае прывітанне народам Бірмы, Цэйлона, Камбоджы, якія змагаюцца за мір і ўмацаванне нацыянальнай незалежнасці сваіх краін!

32. Гарачае прывітанне афганскаму народу! Няхай мацнеюць і развіваюцца дружалюбныя, добрасуседскія адносіны паміж Савецкім Саюзам і Афганістанам!

33. Гарачае прывітанне народам арабскіх краін, якія змагаюцца супраць імперыялістычных падкопаў, за поўную ліквідацыю каланіялізму, за ўмацаванне незалежнасці і суверэнітэту сваіх краін, за развіццё нацыянальнай эканомікі і культуры!

34. Гарачае прывітанне мужнаму алжырскаму народу, які дабіўся выдатнай перамогі на шляху стварэння свабоднай незалежнай алжырскай дзяржавы!

Няхай развіваецца і мацнее дружба паміж народамі Савецкага Саюза і Алжыра!

35. Гарачае прывітанне народам свабодных афрыканскіх дзяржаў, якія парвалі ланцугі каланіялізму і самаадданна змагаюцца за ўмацаванне сваёй незалежнасці!

36. Гарачае прывітанне кангалезскаму народу, які змагаецца за незалежнасць і адзінства кангалезскай дзяржавы, супраць падкопаў каланізатараў!

37. Гарачае прывітанне народам Лацінскай Амерыкі, якія змагаюцца супраць імперыялізму, за ўмацаванне незалежнасці і суверэнітэту сваіх краін, за мір і супрацоўніцтва паміж народамі!

38. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва народаў Англіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі і Савецкага Саюза ў інтарэсах трывалага міру ва ўсім свеце!

39. Гарачае прывітанне працоўным і ўсім прагрэсіўным сілам Федэратыўнай Рэспублікі Германіі, якія змагаюцца супраць мілітарызму і адраджэння фашызму! Няхай развіваецца дружба паміж савецкім і германскім народамі!

40. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж народамі Савецкага Саюза і Італіі!

41. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Фінляндскай Рэспублікі!

42. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж савецкім народам і народамі Швецыі, Нарвегіі, Даніі, Ісландыі!

43. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Аўстрыі!

44. Гарачае прывітанне японскаму народу, які змагаецца супраць амерыканскіх ваенных баз на сваёй тэрыторыі, за незалежнае і дэмакратычнае развіццё краіны, за мір і дружбу з усімі суседнімі дзяржавамі!

45. Няхай жыве ленінская міралюбівая знешняя палітыка Савецкага Саюза — палітыка мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, умацавання міру і бяспекі народаў, павагі іх свабоды і незалежнасці, развіцця шырокіх эканамічных і культурных сувязей!

46. Няхай жывуць авеяныя славай перамог доблесныя савецкія Узброеныя Сілы, якія пільна стаяць на варце міру, дзяржаўных інтарэсаў і бяспекі нашай Радзімы!

47. Савецкія воіны! Дабівайцеся новых поспехаў у баявой і палітычнай падрыхтоўцы, настойліва авалодвайце сучаснай тэхнікай і зброяй, бездакорна захоўвайце воінскую дысцыпліну, усямерна павышайце пільнасць і баявую гатоўнасць!

48. Няхай жыве і мацнее непарушны саюз рабочага класа і калгаснага сялянства — рашаючая сіла будаўніцтва камунізма ў СССР!

49. Няхай жыве і мацнее непарушнае адзінства і брацкая дружба народаў СССР — крыніца магутнасці і працвітання нашай многанацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы!

50. Працоўныя Савецкага Саюза! Пабудова камунізма — справа рук, энергіі і розуму народа! Усе сілы на стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма!

51. Працаўнікі горада і вёскі! Настойлівай работай за найкарацейшы гістарычны тэрмін даб'ёмся перамогі ў мірным эканамічным спаборніцтве з капіталізмам! Дагонім і перавысім Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва!

52. Працоўныя Савецкага Саюза! Шырэй размах усенароднага сацыялістычнага спаборніцтва за выкананне і перавыкананне сямігадовага плана! Датэрмінова выканаем план чацвёртага года сямігодкі!

53. Слава калектывам і ўдарнікам камуністычнай працы, перадавікам і наватарам вытворчасці, якія ідуць у першых радах будаўнікоў камунізма! Вопыт лепшых зробім здабыткам усіх працоўных!

54. Працоўныя Савецкага Саюза! Усямерна ўмацоўвайце сацыялістычную ўласнасць — аснову далейшага росту магутнасці нашай краіны і дасягнення самага высокага ў свеце ўзроўню жыцця народа!

Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавека!

55. Працоўныя Савецкага Саюза! Кожны савецкі чалавек сваёй працай набліжае перамогу камунізма! Змагайцеся за няўхільнае ажыццяўленне прынцыпу будаўнікоў камунізма: хто не працуе, той не есць!

56. Работнікі прамысловасці, будаўніцтва і транспарту! Настойліва павышайце прадукцыйнасць працы! Ажыццяўляйце комплексную механізацыю і аўтаматызацыю, смялей укараняйце ў вытворчасць дасягненні навукі, тэхнікі і перадавога вопыту!

57. Работнікі прамысловасці, сельскай гаспадаркі, будаўніцтва і транспарту! Змагайцеся за найбольш разумнае і эканомнае выкарыстанне капітальных укладанняў! Сканцэнтроўвайце рэсурсы на важнейшых пускавых будоўлях!

58. Рабочыя, інжынеры і тэхнікі! Змагайцеся за паляпшэнне ўсіх якасных паказчыкаў вытворчасці, за эканомію сыравіны, электраэнергіі, металу і паліва, за зніжэнне сабекошту прадукцыі! Развівайце масавы рух рацыяналізатараў і вынаходнікаў!

59. Работнікі цяжкай індустрыі! Змагайцеся за далейшае паляпшэнне работы цяжкай прамысловасці — асновы тэхнічнага прагрэсу і эканамічнай магутнасці краіны, павышэння дабрабыту народа і ўмацавання абароннай магутнасці нашай Радзімы!

60. Савецкія металургі і гарнякі! Удасканальвайце тэхніку і тэхналогію вытворчасці! Паўней выкарыстоўвайце вытворчыя магутнасці! Хутчэй асвойвайце новыя рудныя месцанараджэнні! Больш руды, чыгуну, сталі, пракату, труб, каляровых і рэдкіх металаў народнай гаспадарцы!

61. Савецкія энергетыкі, будаўнікі і мантажнікі электрастанцый і электрасетак! Электрыфікацыя — аснова эканомікі камуністычнага грамадства! Забяспечвайце апярэджваючыя тэмпы выпрацоўкі электраэнергіі, зніжайце кошт будаўніцтва і эксплуатацыі энергасістэм!

(Заканчэнне на 2-й стар.)

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 31 (1668) | Аўторак, 17 красавіка 1962 года | Цана 4 кап.

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

Дачка легендарнага абаронцы Брэсцкай крэпасці лейтэнанта-камсамольца Аляксея Наганава, студэнтка Гродзенскага медыцынскага інстытута Надзея Наганава выбрана дэлегатам XIV з'езда ВЛКСМ. У ліку лепшых прадстаўнікоў свайго пакалення быў бацька, з лепшымі прадстаўнікамі камсамола нашых дзён крочыць у нагу яго дачка.

Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

З'ЕЗД МАЛАДЫХ ЛЕНІНЦАЎ

МАСКВА, 16 красавіка. (ТАСС). Сёння ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў ва ўрачыстай абстаноўцы адкрыўся XIV з'езд Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі. Дзевятнаццацімільённы камсамол маладых будаўнікоў камунізма прадстаўляюць амаль чатыры тысячы дэлегатаў — пасланцы з усіх канцоў краіны.

Бурнымі працяглымі апладысментамі сустрэлі дэлегаты і госці з'яўленне ў прэзідыуме **Л. І. Брэжнева, Ф. Р. Казлова, А. М. Касыгіна, О. В. Куусінена, А. І. Мікаяна, Д. С. Палянскага, М. А. Суслава, М. С. Хрушчова, М. М. Шверніка, В. В. Грышына, П. Н. Дземічава, Л. Ф. Ільічова, Б. Н. Панамарова.**

З усіх бакоў чуюцца здравіцы ў гонар савецкага народа, у гонар Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, у гонар ленінскага Цэнтральнага Камітэта.

Дэлегаты і госці скандзіруюць:

Ленін з намі! Ленін з намі!

Па даручэнню Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ з'езд адкрыў першы сакратар Цэнтральнага Камітэта камсамола **С. П. Паўлаў.**

Усе ўстаюць, громам апладысментаў сустракаючы чырвоны сцяг ВЛКСМ, які ўносіць у залу Герой Савецкага Саюза лётчык-касманаўт СССР **Ю. А. Гагарын.** Асістэнты сцяганосца — механізатар бавоўнавых палёў Узбекістана Герой Сацыялістычнай Працы **Т. Ахунава** і данецкі шахцёр Герой Сацыялістычнай Працы **К. А. Севярынаў.**

Ад імя ўдзельнікаў з'езда С. П. Паўлаў горача вітаў дэлегацыі брацкіх саюзаў моладзі і дружалюбных маладзёжных арганізацый 58 краін, а таксама прадстаўнікоў Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі і Міжнароднага саюза студэнтаў.

З вялізарным уздымам дэлегаты выбралі ганаровы прэзідыум XIV з'езда ВЛКСМ у саставе Прэзідыума Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза на чале з Мікітам Сяргеевічам Хрушчовым.

Дэлегаты выбралі прэзідыум з'езда, сакратарыят, рэдакцыйную і мандатную камісіі.

Прымаецца наступны парадак дня:

1. Справаздачны даклад Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ і задачы камсамола, якія вынікаюць з рашэнняў XXII з'езда КПСС.
2. Справаздачны даклад Цэнтральнай рэвізійнай камісіі ВЛКСМ.
3. Аб змяненнях у Статуце ВЛКСМ.
4. Выбары цэнтральных органаў ВЛКСМ.

Цёпла сустрэлі прысутныя члена Прэзідыума ЦК КПСС, сакратара ЦК КПСС **Ф. Р. Казлова,** які абвясціў тэкст прывітання XIV з'езду ВЛКСМ ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Доўга не змаўкаюць бурныя апладысменты, зноў чуюцца воклічы ў гонар сацыялістычнай Радзімы, любімай партыі, у гонар Ленінскага камсамола.

З'езд перайшоў да абмеркавання першага пытання парадку дня. Слова для даклада «Справаздача Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ і задачы камсамола, якія вынікаюць з рашэнняў XXII з'езда КПСС» атрымлівае першы сакратар ЦК ВЛКСМ **С. П. Паўлаў.**

Працягваем размову аб тэатральным мастацтве.

У сённяшнім і наступным нумарах мы змяшчаем артыкул рэжысёра Б. Браганцава.

Наступнае слова — заслужанай артысткі БССР А. Асторынай (Брэсцкі тэатр імя ЛКСМБ).

МІСІЯ АРТЫСТА-ГРАМАДЗЯНІНА

Б. БРАГАНЦАЎ,
рэжысёр Тэатра імя Якуба Коласа

ЧАЛАВЕЦТВА ўступіла ў касмічную эру. Таму вельмі натуральна, што савецкія людзі імкнуцца разглядаць свае зямныя справы ў новых маштабах, мяняюць звыклы рытм жыцця, нанава, свежым вокам ацэньваюць велічныя змены ў свеце, каб больш дакладна вызначыць сваё месца ў вялікім усенародным страі і ісці ў нагу з векам. Думаюць пра гэта, вядома, і мастацкія агітатары, закліканыя выхоўваць чалавека—барацьбіта і паэта, інтэрнацыяналіста і рыцара, мастака і грамадзяніна, адным словам, сапраўднага чалавека.

Касмічныя аналогіі трывала ўвайшлі і ў наша мастацтва. Гэта даказаў А. Макаёнак, які паслаў на шырокую тэатральную арбіту сваю «Лявоніху», што шчасліва выйшла з зоны рэспубліканскага цягацення і нармальна выконвае зададзеную праграму на многіх падмостках Савецкага Саюза. Дазволю сабе звярнуцца яшчэ да адной аналогіі няхай нават фантастычнай. Уявім, што сярод будаўнікоў сапраўднай ракеты знойдзецца чалавек, які страціў пачуццё асабістай адказнасці за даручаны, хай сабе і мізэрны ўчастак работы. Які тады лёс напаткае касманаўта? Калі ракета ўзнімецца, недаробкі ў ёй прывядуць да пагібельных вынікаў. Вядома, такі выпадак катэгарычна немагчымы, таму што ў ракетнай тэхніцы працуюць энтузіясты-героі, людзі з вялікім пачуццём асабістай і грамадзянскай адказнасці. (У тэатральным жа мастацтве такое здараецца і нават вельмі часта). Вось, калі б кожны з нас, хто працуе для шырокага гледача, незалежна ад свайго рангу і пасады, незалежна ад таго, драматург ён ці акцёр, акцёр ці рэжысёр, работнік міністэрства ці тэатральны педагог, бутафор ці артыст хору, рабочы сцэны ці кантралёр, прасякнуўся б жа пачуццём асабістай адказнасці за лёс тэатра, як ракетабудаўнікі за лёс касманаўта, — тады мы маглі б смела заявіць: «Так, наш тэатр сапраўды знаходзіцца на самым зеніце росквіту». А ці можам мы цяпер, далучыўшыся да закліку А. Звонака «гаварыць шчыра», сцвярджаць, што сённяшняе беларускае тэатральнае мастацтва знаходзіцца на ўздыме? Калі гаварыць сапраўды шчыра, паклаўшы руку на сэрца, — не можам. І давайце не будзем сябе суцяшаць тым, што ў нас ёсць поспехі, што кожны сярэдні савецкі акцёр стаіць намнога вышэй за артыстаў дарэвалюцыйнага тэатра. Гэта, вядома, бясспрэчна.

Тым не менш, давайце мужна прызнаемся, што мы, работнікі тэатра, сур'ёзна адстаём ад сённяшняга жыцця, і паспрабуем высветліць, у каго ж з нас не хапае пачуцця асабістай адказнасці. Давайце паспрабуем разгледзець некаторыя тэндэнцыі, якія не толькі не садзейнічаюць уздыму, а, наадварот, тармозяць развіццё тэатра. Бо калі ім сёння не пакласці канец, дык гэтыя тэндэнцыі разрастуцца і наробяць многа бяды і на доўгія гады. Нашы спектаклі, даруйце за надакучлівую аналогію, абавязаны быць магутнымі касмічнымі караблямі, якія нясуць вялікі зарад духоўнага багацця нашаму гледачу. А як часта (ой, як часта!) нашы караблі-спектаклі ўзрываюцца, не ўзняўшыся ў паветра, або ляцяць немаведама куды і чаго, не несучы ні думкі, ні сапраўднага пачуцця, ні эстэтычнай асалоды. Я гатовы тут прыняць абвінавачанні ў згушчэнні фарбаў, бо лічу, што гэта куды больш карысна сёння, чым заспакойваць тэатр і, на радасць аматарам парадаў і спакою, разглядаць цяперашняе становішча ў тэатральным мастацтве праз ружовыя акуляры.

Лічу патрэбным адразу агаварыцца. Па-першае, заўвагі мае адносяцца не толькі да дзейнасці Тэатра імя Якуба Коласа. Па-другое, усе папрокі ў адрас рэжысуры я ў поўнай меры адношу і да самога сябе, што дае мне права шчыра і на поўны голас гаварыць аб лёсе тэатра.

НА МАЮ ДУМКУ, тэатральныя работнікі павінны звярнуцца да драматургаў з заклікам прыкладна такога зместу: «Дарагія сябры! Просім тых з вас, хто можа не пісаць п'есы — не пішыце, калі ласка! Не карыстайцеся драматургічным голадам. Не забывайце, што яшчэ Вальтэр папярэджваў: «Усе жанры добрыя, апроч сумнага». Не пішыце да таго часу, пакуль у вас не будзе змогі маўчаць аб тым, што вас узрушае, здзіўляе і абурае, не пішыце да таго часу, пакуль інтарэсы вашых герояў не стануць нібы вашымі ўласнымі. Не спяшайцеся здаваць свой твор у тэатр да таго часу, пакуль вы асабіста не палічыце сваю «прадукцыю» гатовай. (Хоць кансультавацца можаце, колькі хочаце і нават абавязкова). Не згаджайцеся з А. Звонакам, які, спрачаючыся з Б. Платонавым, сцвярджае, што «ўстаноўка тэатра на «гатовую прадукцыю», на «закончаны» драматургічны твор, на канчатковую «кандыцыйнасць» азначае фактычна адмаўленне ад работы з аўтарам». Не, не азначае. Такая «ўстаноўка» абвяшчае вайну ўтрыманцкім настроям некаторых драматургаў, якія лічаць, што тэатр абавязаны дапісваць за іх п'есу.

Браты-драматургі! Калі б вы ведалі, якое шчасце адчувае тэатр, калі ў п'есе дзейнічаюць сучасныя жывыя, сапраўдныя людзі. І калі б вы ўяўлялі, якую пакуту перажываюць артысты, калі п'еса высмактана з пальца. Гэта ў тысячу разоў горш, чым шлюб з нялюбай. і г. д. і г. д.

Магчыма, пасля такога звароту пэўная частка драматургаў, пагадзіўшыся з М. Горкім, зразумее, нарэшце, што драматургія сапраўды — самы цяжкі від літаратуры і, на шчасце для тэатра, пакіне пісаць. Наадварот, іншыя, адчуўшы, што драматургія стала паважанай і ў яе не кожны, хто захоча, мае доступ, зноў пачнуць пісаць, як раней, добрыя п'есы.

У выніку, драматургаў стане менш па колькасці, але затое творы іх будуць лепшыя па якасці. І тады, магчыма, з'явіцца добры рэпертуар. Няма сумнення, што драматургі, не ведаю, як хутка, але ўзнімуць высока рэпертуарны сцяг. Як сведчаць многія галіны нашага жыцця, Савецкая краіна не збяднела на таленты, а, наадварот, намнога ўзбагацілася імі.

Настане чарга і для драмы!

А ЯК ЖА ТЭАТР? Ці гатовы ён цяпер і ці будзе гатовы ў будучыні падхапіць гэты сцяг.

Пачнём з галоўнага камандавання — з рэжысёраў. Шчыра скажам, справы тут дрэнь. Рады старой гвардыі рэжысёраў паступова радзеюць, а маладая змена ім расце вельмі слабая. У чым галоўная сіла найбольш праслаўленых рэжысёраў, такіх, як Станіслаўскі, Неміровіч-Данчанка, Вахтангаў, Дзікі, Папоў, Ахлопкаў, Таўстаногаў? Ва ўменні ўсёй істотай пранікнуць у задуму аўтара, загарэцца яго ідэяй, як сваёй уласнай, і запаліць калектыў, ва ўменні сканцэнтраваць ідэйны ўдар твора. Ва ўменні ўліць гэты змест у адзіную, непаўторную вобразную форму, у выніку чаго іх спектаклі застаюцца жыць у нашай свядомасці навечна. Слабасць большасці нашага брата-рэжысёра заключаецца ў тым, што рэдка даводзім мы сябе да такога «стану, калі разам з аўтарам я не магу маўчаць!» на гэтую вось тэму, калі я павінен усімі мне даступнымі сродкамі навязаць людзям пэўную ідэю, калі яна становіцца мне даражэйшай за жыццё. І другая наша слабасць у тым, што мы недастаткова вобразна ўвасабляем мастацкі твор. Што датычыць умення захапляцца самому і захапляць калектыў, умення вобразна мысліць, скажу шчыра, што за пяць год рэжысёрскай працы мне ўсяго адзін раз удалося (і то ставячы дыпломны спектакль «Апошні прыпынак» Э. Рэмарка ў Тамбове) дайсці да такога стану, калі я амаль фізічна пачаў адчуваць увесь жах фашызму з яго вар'яцкай нечалавечнасцю, даносамі, пакараннямі, здрадаю. Я памятаў вайну, памятаў, як фашысты забілі маіх бацькоў. Прачытаў творы Рэмарка, Зэгерс, Фейхтвангера, Фалады, Эрэнбурга. Зноў перагледзеў усе матэрыялы Надзвычайнай камісіі аб зверствах фашыстаў у час вайны на тэрыторыі Савецкага Саюза.

І я помню, мне прыйшла ў галаву думка: які ж гэта сапраўды велічны подзвіг зрабілі людзі, раздушыўшы карычневую гадзіну, якое гэта вялікае шчасце быць свабодным, калі ніхто за табой не гоніцца, не цягне цябе на шыбеніцу. «Не, гэта ніколі не павінна паўтарыцца!» — гаварыла ўся мая душа. Мне стала ясна не толькі, **што** павінна быць у спектаклі, але і **як** яго трэба ставіць. Вось яно, уяўлялася мне, логава звера. Ён курчыцца, шчэрыцца, злосна кусаецца. Адсюль прыйшло адчуванне п'есы, як вострага паядынку, які няспынна расце. Я прапанаваў кожнаму з акцёраў прысвяціць сваю працу памяці тых, хто не вярнуўся з вайны. Эпізод за эпізодам у спектаклі з усё большай паслядоўнасцю даказваў: «Так, гэта не павінна паўтарыцца!» І хоць не ўсе акцёры падыходзілі да выканання галоўных роляў, гэта чамусьці не кідалася ў вочы, было зусім непрыкметна. Я як рэжысёр меў такое мноства матэрыялу, што дазволіў сабе праз год

(Працяг на 2-й стар.).

ТЫДЗЕНЬ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

Надзвычай ажыўлена і мнагалюдна было ў мінулую суботу ў актавай зале Беларускага тэхналагічнага інстытута. Сюды сабраліся студэнты і выкладчыкі на сустрэчу з беларускімі мастакамі С. Герусам і А. Гугелем, якая прысвячалася адкрыццю Тыдня выяўленчага мастацтва.

С. Герус расказаў аб тым, якое значэнне набывае ў наш час выяўленчае мастацтва, у тым ліку графічныя творы, што закліканы ўпрыгожваць быт і жыццё савецкіх людзей. А. Гугель падзяліўся сваімі творчымі планамі і задумамі, сказаў, над чым працуюць цяпер беларускія мастакі. Затым госці адказалі на пытанні студэнтаў.

У заключэнне вечара-сустрэчы калектыў мастацкай самадзейнасці швейнай фабрыкі імя Крупскай даў канцэрт.

У гэты ж суботні вечар студэнты Інстытута замежных моў сустрэліся са скульптарам З. Азгурам і мастацтвазнаўцам П. Нікіфаравым.

У першы дзень Тыдня выяўленчага мастацтва, 15 красавіка, у Палацы культуры будаўнічага трэста № 5 адкрылася выстаўка твораў А. Волкава. На ёй экспануецца больш 70 работ — партрэты, нацюрморты, пейзажы, карыкатуры.

У салон-магазіне і Дзяржаўным мастацкім музеі БССР адкрылася вялікая веснавая выстаўка. Тут можна ўбачыць работы нашых скульптараў, жывапісцаў, графікаў, керамічныя, фарфора-фаянсавыя і шкляныя вырабы.

Найбольш значны раздзел выстаўкі — графіка. Многія графічныя работы вылучаюцца свежасцю, арыгінальнасцю задумы, добрай тэхнікай выканання. Шчаслівае юнацтва, радасць жыцця савецкіх працоўных услаўляюць мастакі ў сваіх творах.

Тыдзень выяўленчага мастацтва працягваецца. Наперадзе яшчэ многа цікавых сустрэч мастакоў з працоўнымі, многа цёплых размоў і гутарак.

Наведвальнікі аглядаюць веснавую выстаўку ў Мастацкім музеі БССР.

Фота Ул. КРУКА.

КНІГІ—ВЕСЦІ

Кожны дзень работнікі Мінскага бібліятэчнага калектара атрымліваюць многа пісем ад культасветработнікаў. Вялікі попыт на літаратуру па пытаннях развіцця сельскай гаспадаркі. Работнікі калектара ўважліва ставяцца да запатрабаванняў працаўнікоў палёў — кнігі па літаратуры пра вырошчванне кукурузы, бульбы, бабовых культур.

Толькі ў першым квартале гэтага года 300 сельскім і калгасным бібліятэкам Мінскай вобласці адпраўлена кніг агульнай колькасцю звыш 36 тысяч тамоў кніг. Сярод іх — праграмы Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада па пытаннях палепшэння кіраўніцтва сельскай гаспадаркай, падручнікі па аграртэхніцы і аграноміі, кнігі М. Лынькова, І. Мележа, І. Шамякіна, П. Пестрака.

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС ДА 1 МАЯ 1962 года

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

62. Работнікі машынабудавання і прыборабудавання! Хутчэй асвойвайце выпуск найноўшых высокапрадукцыйных і эканамічных машын і прыбораў, сродкаў комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі! Настойліва змагайцеся за тэхнічнае пераўзбраенне ўсіх галін народнай гаспадаркі!

63. Работнікі нафтавай і газавай прамысловасці! Вышэй тэмпы геолагаразведачных і буравых работ, асваення новых месцанараджэнняў! Нарошчвайце магутнасці нафтаперапрацоўчых заводаў, павышайце якасць нафтапрадуктаў! Дадзім краіне больш нафты і газу!

64. Работнікі вугальнай прамысловасці! Шырэй укараняйце комплексную механізацыю і эфектыўныя спосабы здабычы вугалю! Зніжайце сабекошт і паляпшайце якасць вугалю!

65. Работнікі хімічнай прамысловасці! Хутчэй уводзьце ў строй і асвойвайце новыя магутнасці! Больш дабротных і танных тавараў з хімічнай сыравіны! Больш мінеральных угнаенняў для сельскай гаспадаркі!

66. Савецкія будаўнікі! Развівайце і ўдасканальвайце будаўнічую індустрыю! Вышэй тэмпы і якасць будаўніцтва новых прадпрыемстваў, жылых дамоў, школ, бальніц і дзіцячых устаноў! Будуйце дабротныя, прыгожыя і эканамічныя будынкі і збудаванні!

67. Работнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў! Усямерна павялічвайце вытворчасць цэменту, новых эфектыўных будаўнічых матэрыялаў, вырабаў і зборных канструкцый!

68. Работнікі лясной, дрэваапрацоўчай і папяровай прамысловасці! Дадзім краіне больш драўніны, мэблі, цэлюлозы і паперы высокай якасці!

69. Работнікі лёгкай прамысловасці! Павялічвайце выпуск, расшырайце асартымент, паляпшайце якасць тавараў! Больш моцных і прыгожых тканін, адзення, абутку, прадметаў хатняга ўжытку для насельніцтва!

70. Работнікі харчовай прамысловасці! Усямерна павялічвайце вытворчасць, павышайце якасць і расшырайце асартымент прадуктаў харчавання!

71. Работнікі рыбнай прамысловасці! Павялічвайце ўлоў рыбы ў адкрытых морах, акіянах і ва ўнутраных вадаёмах! Паляпшайце якасць рыбных прадуктаў!

72. Работнікі савецкага транспарту! Удасканальвайце і аснашчайце сучаснымі тэхнічнымі сродкамі чыгуначны, марскі, рачны, аўтамабільны і паветраны транспарт! Скарачайце тэрміны дастаўкі грузаў! Паляпшайце абслугоўванне пасажыраў!

73. Работнікі сувязі! Развівайце і ўдасканальвайце сродкі сувязі! Дабівайцеся бездакорнай работы пошты, радыё, тэлебачання, тэлефона, тэлеграфа! Паляпшайце абслугоўванне насельніцтва!

74. Працоўныя Савецкага Саюза! Далейшы магутны ўздым сельскай гаспадаркі — ударны фронт камуністычнага будаўніцтва, справа ўсёй партыі, усяго народа!

Змагайцеся за ажыццяўленне рашэнняў сакавіцкага Пленума ЦК КПСС!

75. Работнікі сельскай гаспадаркі, кіраўнікі і спецыялісты тэрытарыяльных вытворчых упраўленняў! Паляпшайце кіраўніцтва кожным калгасам і саўгасам! Поўнасцю выкарыстоўвайце перавагі новай сістэмы кіравання сельскай гаспадаркай для павелічэння вытворчасці прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі!

76. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Шырэй разгортвайце ўсенароднае спаборніцтва за ўзорнае правядзенне веснавой сяўбы, апрацоўкі пасеваў і ўборкі ўраджаю, за сур'ёзнае павелічэнне ўжо ў гэтым годзе вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў!

77. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Рашуча выкараняйце травапол(ле)! Смялей уводзьце больш інтэнсіўныя сістэмы земляробства! Настойліва змагайцеся за шырокае ўкараненне найбольш прадуктыўных культур, за максімальны выхад прадукцыі з кожнага гектара пры найменшых затратах!

78. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Павелічэнне вытворчасці збожжа — аснова асноў уздыму сельскай гаспадаркі. Настойліва павышайце ўраджайнасць пшаніцы, кукурузы, гароху, проса, грэчкі і іншых збожжавых і зернебабовых культур!

79. Таварышы калгаснікі і работнікі саўгасаў! Ваш абавязак — даць савецкаму народу больш мяса, малака, масла, яек і іншай прадукцыі. Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю, павышайце прадуктыўнасць жывёлы!

Стварайце трывалую кармавую базу, змагайцеся за высокія ўраджаі кукурузы, цукровых буракоў, морквы і бабовых культур!

80. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Павялічвайце вытворчасць бавоўны, ільну, цукровых буракоў, бульбы, гародніны, пладоў, ягад, вінаграду, чаю, паляпшайце іх якасць!

81. Калгаснікі, работнікі саўгасаў, сельскія механізатары! Настойліва ўкараняйце дасягненні навукі і перадавы вопыт, комплексную механізацыю і электрыфікацыю ў сельскай гаспадарцы! Беражыце і добра выкарыстоўвайце наяўную тэхніку!

82. Калгаснікі і калгасніцы! Усямерна выкарыстоўвайце перавагі калгаснага ладу, умацоўвайце грамадскую гаспадарку, развівайце калгасную дэмакратыю!

Калгас — школа камунізма для сялянства!

83. Працаўнікі цалінных зямель! Дабівайцеся высокіх і ўстойлівых ураджаяў збожжа! Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю і птушкагадоўлю! Змагайцеся за павышэнне культуры земляробства!

84. Работнікі савецкага гандлю і грамадскага харчавання! Змагайцеся за высокую культуру абслугоўвання насельніцтва, лепш вывучайце і паўней задавальняйце ўзрастаючыя патрэбнасці працоўных!

85. Работнікі савецкіх устаноў! Дабівайцеся далейшага паляпшэння работы дзяржаўнага апарату, узмацняйце арганізатарскую работу ў масах! Выкараняйце бюракратызм, чула адносцеся да патрэб і запатрабаванняў працоўных!

86. Работнікі навукі і вышэйшых навучальных устаноў! Змагайцеся за далейшы росквіт навукі, за тэхнічны прагрэс! Дабівайцеся хутчэйшага ўкаранення ў вытворчасць новых адкрыццяў і даследаванняў! Рыхтуйце спецыялістаў, вартых эпохі камунізма!

Слава передавой савецкай навуцы!

87. Слава савецкім вучоным, канструктарам, інжынерам, тэхнікам і рабочым, якія забяспечылі ўпершыню ў гісторыі трыумфальныя палёты савецкіх касманаўтаў на магутных касмічных караблях вакол зямнога шара!

Слава герaічным савецкім касманаўтам!

88. Дзеячы літаратуры і мастацтва! Ярчэй адлюстроўвайце ў сваіх творах веліч і прыгажосць гераічных спраў савецкага чалавека! Змагайцеся за высокую ідэйнасць твораў і мастацкае майстэрства, за цесную, непарыўную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа, з задачамі камуністычнага будаўніцтва!

89. Работнікі друку, радыё і тэлебачання, выдавецтваў і культурна-асветных устаноў! Будзьце актыўнымі байцамі за вялікую справу партыі, за ажыццяўленне камуністычных ідэалаў, дасягненняў навукі і перадавога вопыту.

90. Работнікі народнай асветы! Павышайце якасць навучання дзяцей, змагайцеся за цесную сувязь школы з жыццём, з вытворчасцю! Выхоўвайце падрастаючае пакаленне ў духу працавітасці, калектывізму, адданасці Радзіме, справе камунізма!

91. Медыцынскія работнікі! Паляпшайце і развівайце народную ахову здароўя, павышайце культуру ў рабоце лячэбных і санітарных устаноў! Укараняйце ў практыку найноўшыя дасягненні медыцынскай навукі!

92. Няхай жыве наша агульнанародная сацыялістычная дзяржава! Няхай жывуць Саветы дэпутатаў працоўных — сапраўды народныя органы ўлады!

Няхай развіваецца і мацнее савецкая сацыялістычная дэмакратыя!

93. Савецкія прафсаюзы! Усямерна развівайце актыўнасць рабочага класа і інтэлігенцыі ў барацьбе за пабудову камунізма! Нястомна клапаціцеся аб павышэнні камуністычнай свядомасці мас, аб далейшым уздыме дабрабыту і культурнага ўзроўню рабочых і служачых!

Няхай жывуць савецкія прафсаюзы — школа камунізма!

94. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камуністычнага грамадства!

95. Няхай жыве Ленінскі камсамол — верны памочнік і рэзерв Камуністычнай партыі, перадавы атрад маладых будаўнікоў камунізма!

96. Юнакі і дзяўчаты! Вучыцеся працаваць і жыць па-камуністычнаму! Будзьце вернымі прадаўжальнікамі рэвалюцыйных традыцый, свядомымі будаўнікамі камунізма, заўсёды гатовымі да абароны нашай Радзімы!

Няхай жыве слаўная савецкая моладзь!

97. Піянеры і школьнікі! Настойліва авалодвайце ведамі, любіце і паважайце працу! Рыхтуйцеся стаць актыўнымі барацьбітамі за справу Леніна, за камунізм!

98. Камуністы і камсамольцы! Будзьце ў авангардзе ўсенароднай барацьбы за пабудову камунізма ў СССР!

99. Слава вялікаму савецкаму народу — доблеснаму будаўніку камунізма, мужнаму і непахіснаму барацьбіту за мір і шчасце ўсіх людзей на зямлі!

100. Няхай жыве і мацнее непарушнае яднанне партыі і народа — крыніца сілы і непераможнасці сацыялістычнага ладу, залог новых поспехаў у будаўніцтве камунізма!

101. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — цвярдыня дружбы народаў нашай краіны, несакрушальная апора міру, дэмакратыі і сацыялізма!

102. Няхай жыве наш родны Савецкі ўрад!

103. Няхай жыве створаная Леніным слаўная Камуністычная партыя Савецкага Саюза — выпрабаваны авангард народа, кіруючая і накіроўваючая сіла савецкага грамадства ў барацьбе за пабудову камунізма!

104. Няхай жыве камунізм, які ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

Зоя Даўгяла працуе бібліятэкарам у кабінеце мастацтва Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна. Тут сабрана многа выданняў па пытаннях эстэтыкі, тэатра, музыкі, кіно, архітэктуры і іншых відаў мастацтва, ёсць піяніна, на якім можна прайграць аблюбаваныя мелодыі.

У бліжэйшы час у кабінеце мяркуецца стварыць фанатэку, намячаецца чытанне лекцый, пачата складанне бібліяграфіі па беларускаму мастацтву.

На нашым здымку — Зоя Даўгяла падбірае літаратуру для аднаго з наведвальнікаў.

Фота А. ДЗІТЛАВА.

КАБ ЖЫЦЬ НА ПРЫГОЖАЙ ЗЯМЛІ

Скідэль — мая радзіма. Там прайшло маё маленства і юнацтва. Там я ведаю кожны куст, кожнае дрэва, кожны дом. І як кожны чалавек, я моцна люблю «свой» невялікі гарадок і яго цудоўныя ваколіцы. Таму і сэрца сціскаецца ад болю, калі, прыязджаючы сюды, бачыш, як знішчаюць тут прыгажосць прыроды. А знішчаюць яе бязлітасна, бессэнсоўна.

Спрадвеку ля вёсак Раўкі, Сухаўляны і Хваты вілася невялікая рачулка. У Скідэлі яна злучалася з другой такой жа прыгажуняй, і абедзве яны, названыя Скідлянкай, упадалі ў Котру. Прывабныя былі гэтыя мясціны. За Хватамі распасціраліся зялёныя сакавітыя лугі. Па берагах раслі алешнік і вербалоз. На чыстай вадзе расцвіталі белыя лілеі. Люстраную паверхню ракі разбівалі хвастамі шчупакі. У карчах і чаратах шныпарылі тлустыя акуні, ляшчы, ліні, гулялі касякі плотак і чырванапёрак. Людзі адпачывалі тут, лавілі рыбу, купаліся.

І не думаў ніхто, не гадаў, што нехта недзе робіць замах на такую прыгажуню. А «мудрацы» знайшліся. Яны правялі на карце прамую, аддалі каманду і...

На зялёныя берагі пайшла магутная тэхніка. Не, не палепшыць іх прыйшла яна. Дзень за днём грызлі машыны зямлю, пракладвалі вялікі прамы роў, накідваючы абапал яго гурбы торфу, глею, пяску. І гэтае грызенне балюча аддавалася ў душы тых, хто пражыў над рачулкай свой век, хто прывязаўся да яе, як да самага блізкага чалавека.

Няма цяпер цудоўнай ракі. Выразалі дрэвы, знішчылі і чаромху, і бэз, і арэшнік. Зніклі тысячы дрэў, выламаны дзесяткі тысяч кустоў і на берагах Котры, абмялела яна. Рака цяпер падобна да карыта. Мала вады дае ёй і Скідлянка. Затое яна нясе з асушаемых балот безліч торфу, які асядае на дне тоўстым пластам. У выніку рака «загніла», рыба ў ёй вывелася.

Абапал ракі раскінуліся цяпер агароды саўгаса «Скідэльскі». Нічога кепскага тут няма. Трэба асвойваць новыя землі. Але ці абавязкова дзеля гэтага знішчаць лугі, рэкі, калечыць прыроду, яе прыгажосць? Не. Можна было вырашыць пытанне інакш, разумней. Людзям патрэбны не толькі агароды, а і месцы адпачынку, і прыгажосць лясоў і рэк. Прыгажосць гэтую трэба берагчы, бо яе лёгка знішчыць, але цяжка стварыць.

Хто праязджаў праз Скідэль два гады назад, той памятае, якой прыгожай была вуліца Зялёная з вялікімі вербамі і пахучымі ліпамі, якія расхіналі над асфальтам свае пушыстыя кроны.

І вось нейчая бяздушная рука падпісала недзе нейкае распараджэнне. І ліпы ды вербы былі выдраны з карэннямі. Бульдозеры напіхалі з абочын на асфальт многа зямлі. Вуліцу расшырылі, паднялі так, што колы аўтамашын цяпер імчацца на ўзроўні вокнаў хат. Яна страціла свой добры выгляд. Людзі пачалі зваць яе «Лысай». Пыл падымаецца ветрам і ляціць у хаты, засыпае ўсё жывое: кветкі, сады, гародніну...

Каму спатрэбілася такое «ўдасканаленне» вуліцы? І з якога гэта часу дазволена знішчаць у пасёлках дрэвы, псаваць выгляд населеных пунктаў?

Не лепш і ў нас, у Лідзе.

Неяк выпаў тут лёгкі пушысты сняжок. Выпаў ён на світанні, і таты ды мамы высыпалі з дзецьмі на двары. Гадзіны праз тры гляджу — што за ліха: снег не белы, а чорны. Гэта наляцеў вецер, падхапіў з коміна электрастанцыі сажу і шчодра рассыпаў яе па гораду. Сыплецца сажа ўжо шмат гадоў і з коміна лазні, што ў самым цэнтры горада. Яна трапляе людзям у вочы, яна садзіцца на бялізну, што гаспадыні вешаюць сушыць, гэтай сажай дыхаюць і малыя і дарослыя.

Дыхаюць не толькі сажай. Перасякае Ліду, як яе называюць, «пахучая канава». Яна нясе сваю брудную ваду праз два паркі, ля школ, ля жылых дамоў. У яе скідаюць розныя адыходы, у тым ліку і каналізацыйныя. Мільёны мікробаў жывіць яна. Такі ж рассаднік мікробаў — штучнае возера. Яно зроблена два гады таму назад. «Вось цяпер мы адпачнём», — цешылі сябе лідчане. Сапраўды, Лідзейка, затрыманая плацінай, разлілася і шырока і далёка. Але прыкладна на сярэдзіне возера ў яго ўпадае сцёк з мясакамбіната. Адыходы трапляюць у ваду. Смурод ад іх нясцерпны. А ў гэтым жа возеры купаюцца людзі, на ім цэлымі днямі прападаюць дзеці. На самым беразе стаяць жылыя дамы.

Атмасферу псуюць не толькі электрастанцыя, лазня, «пахучая канава» і возера. Псуюць яе і многія прадпрыемствы: абутковая фабрыка, піваварны завод, фабрыка лакафарбавых вырабаў, камбінат харчовых канцэнтратаў. Варта выйсці на вуліцу ці адчыніць акно, каб праветрыць кватэру, як у нос патхне паленай гумай, смажаным ячменем, лакамі і фарбамі.

Калі да ўсяго гэтага дадаць, што многія сметнікі і памыйныя ямы вычышчаюцца нерэгулярна, што яны знаходзяцца ў антысанітарным стане, то не цяжка зрабіць вывад: у горадзе мала дбаюць аб чысціні паветра.

Закон аб ахове прыроды, які нядаўна прыняла сесія Вярхоўнага Савета БССР, — цудоўны закон. Пракуроры гарадоў і раёнаў павінны пільна сачыць, каб яго выконвалі. Няхай не мялеюць рэкі, няхай шумяць лясы і дубровы і застаецца прыгожым ландшафт, няхай над зямлёй будзе чыстае паветра. Людзі камунізма павінны жыць на прыгожай зямлі.

М. ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

Пінскі народны тэатр паказаў новы спектакль «Затрыман на вуліцы» па п'есе Канстанціна Фіна. Гэта трэці спектакль, які пастаўлены аматарскім калектывам у бягучым сезоне.

На здымку — сцэна са спектакля «Затрыман на вуліцы».

Фота В. ГЕРМАНА (БЕЛТА).

МІСІЯ АРТЫСТА-ГРАМАДЗЯНІНА

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.).

паставіць той жа «Апошні прыпынак» яшчэ раз у Вільнюскім тэатры.

Шчыра кажучы, кожны спектакль павінен быць для рэжысёра (хоць бы для яго самога) іменна такім, дарагім, хвалюючым і блізкім. Між тым, часцей за ўсё, калі мы ставім спектаклі, бываем прыблізна ўсхваляваны, недастаткова пранікаем у сутнасць з'яў і прымітыўна ўвасабляем п'есу. У выніку атрымліваюцца так званыя «пыльныя спектаклі».

Аднойчы прапанавалі мне ставіць «Сержант міліцыі». Прачытаў. Бачу, дрэнь п'еса. Аўтар (насуперак Пушкіну) здолеў запрэгчы ў адны калёсы і «каня, і трапяткую лань», і міліцыю, і ўсё, што яму захацелася. Наадрэз адмовіўся я ставіць п'есу. Але мне гавораць: трэба! І тут не хапіла прынцыповасці настаяць на сваім да канца — згадзіўся. Аднак колькі ні спрабаваў палюбіць матэрыял п'есы — нічога не выйшла. Вось так і быў выпушчаны «пыльны спектакль». Прыгадваеш гэтую работу з сорамам і горыччу. (Самае ж сумнае ва ўсім гэтым, што глядач на спектакль валам валіў).

Напэўна, калі звярнуцца да рэжысёраў з просьбаю, падобнай да той, з якой я прапаноўваў звярнуцца да драматургаў, дык трэба з няменшай рэзкасцю сказаць: «Таварышы рэжысёры! Калі хоць колькі-небудзь вы можаце не ставіць спектаклі — не стаўце. Калі вам няма чаго сказаць людзям — маўчыце. Інакш многа шкоды наробіце драматургу, акцёрам, а галоўным чынам, — гледачу».

Што ж перашкаджае рэжысёрам быць такімі, як іх зусім натуральна ўяўляе сабе Я. Рамановіч у артыкуле «Тэатр будзе жыць!»? Не прэтэндуючы на поўны аналіз, спынюся на некаторых прычынах.

Рэжысёр — гэта мастак, і таленавітасць яго — абавязковая ўмова. Вось чаму сам сабою напрошваецца вывад: нельга пускаць у рэжысуру неталенавітых людзей, а калі такія туды трапілі, дык трэба бязлітасна пазбаўляцца ад іх, не зважаючы ні на стаж, ні на «вопыт». Рыба псуецца з галавы! Калі дрэнны тэатр, значыць, у ім дрэнная рэжысура. Калі ў тэатра няма свайго аблічча, значыць, яго няма і ў рэжысуры. Кампрамісы ў гэтым пытанні — смерць тэатру.

Бяда нашай рэжысуры, як і ўвогуле драматычнага тэатра, у яе ўяўнай лёгкасці і даступнасці. Многія не разумеюць, што гэта сінтэтычная прафесія, да якой трэба ставіцца з павагай, разумеючы ўсе яе законы і сакрэты. Няма чаго граха таіць, у рэжысуры з'явілася цяпер многа дылетантаў. Не выпадкова ў тэатрах пайшло нямала небеспадстаўных жартаў: «Артыст з яго не выйшаў, падаўся ў рэжысёры», «Абрыдла ставіць многа спектакляў — пайшоў у галоўныя рэжысёры» і інш.

Але дапусцім, што рэжысёр здольны і прафесіянальна падрыхтаваны, і п'есы ставіць добрыя, а спектаклі ўсё роўна ў яго выходзяць як бліны пякуцца. І калі такі рэжысёр працуе ў абласным горадзе (тут я не маю на ўвазе рэжысёраў у коласаўскім тэатры), дык так іменна і атрымліваецца. У чым жа справа?

Хтосьці некалі ўвёў рэжысёрскую норму: пяць спектакляў за год. Сказана—зроблена! У вялікіх тэатрах ужо зразумелі, што гэта нерэальная рэч. А там жа і план меншы і датацыя большая. А ў абласным тэатры дырэкцыя дагэтуль прытрымліваецца такога правіла. Запланавана ставіць пяць спектакляў за год — і калі ласка, выконвайце загад.

Давайце ж зоймемся арыфметыкаю, як гэта правільна зрабіў Б. Бур'ян у сваім артыкуле «Каб не згасаў агонь творчасці», у адносінах да норм выступленняў артыстаў.

У годзе дванаццаць месяцаў. Адзін месяц адпачынку, два ідуць на гастролі. Застаецца дзевяць рабочых месяцаў, г. зн. 270 дзён. Падзелім іх на пяць і выходзіць у сярэднім — 54 дні, з іх рабочых, прадукцыйных, у лепшым выпадку, 45 дзён на спектакль. «Цудоўна!» — усклікнуць некаторыя «светлыя» галовы. Але ж да кожнага спектакля рэжысёру трэба рыхтавацца. На гэта нам адказваюць: «Вы павінны рыхтавацца да наступнага спектакля ў працэсе працы над папярэднім». Мы так і робім. Ну, а вынікі? Адным з вытокаў нашай дыскусіі і з'яўляюцца, відавочна, гэтыя вынікі.

Улічыце, апроч пастаноўкі спектакляў абласны рэжысёр абавязаны няспынна інтэлектуальна развівацца, папаўняць свой духоўны багаж, нарэшце, вывучаць жыццё. А калі?

ДАПУСЦІМ, перад намі рэжысёр, што адпавядае ўсім патрабаванням, якія ставіць яму Я. Рамановіч. Аднак ці можа ён пры сённяшнім стане акцёрскага майстэрства быць упэўнены ў абавязковым поспеху спектакля? Абсалютна законны ультыматум прад'яўляе заслужаная артыстка БССР А. Клімава рэжысёру, як «люстру», у якое яна хоча глядзецца. У сваю чаргу рэжысёры (нават калі яны і не з'яўляюцца такімі люстрамі) адчуваюць вялізарную радасць, калі ім выпадае шчасце працаваць з артыстам — рэжысёрам сваёй ролі, які думае і шукае. Безумоўна, ёсць такія артысты ў нашым калектыве, ёсць яны і ў іншых тэатрах. Але ці можа паважаная А. Клімава, паклаўшы руку на сэрца, сказаць, што такія акцёры складаюць у іх тэатры большасць? (Я не гавару тут пра ступень таленавітасці выканаўцы, а толькі пра яго ўменне і адносіны да сваёй прафесіі).

А якую групу ў Рускім тэатры імя М. Горкага, як і ў кожным іншым, складаюць артысты-ўтрыманцы, хай добрасумленныя, але ўсё-такі ўтрыманцы, якія самааддана глядзяцца ў рэжысёрскае люстра з адзіным шчырым намерам, што ў перакладзе на акцёрскую мову гучыць прыкладна так: «Стылізуй мяне!» У іх няма ні самастойнай думкі, ні трактоўкі вобраза, ні сваіх прапаноў. Вось таму многа энергіі ідзе часам у рэжысёра на так званую педагогіку, на тое, каб «увапхнуць» артыста ў прапаноўваемыя акалічнасці п'есы, каб ён асабіста атрымаў права на ўчынкі персанажа. Колькі яшчэ ёсць артыстаў, якія ці не хочуць, ці не могуць працаваць над роллю самастойна.

Стан акцёрскага майстэрства ва ўсіх нас павінен выклікаць не меншую трывогу, чым стан драматургіі і рэжысуры. У артыкуле «Уладар пачуццяў і думак» Д. Арлоў трохі сарамліва і мякка гаворыць пра дылетантызм. А калі гаварыць адкрыта, дылетантызм і рамесніцтва звілі сабе ўтульнае гняздзечка ў нашых тэатрах і выкурыць іх адтуль не так проста, як гэта здаецца на першы погляд. Гэта таксама вынік уяўнай лёгкасці і агульнадаступнасці акцёрскай прафесіі. Адсутнасць тэхнікі ў музыканта або балерыны відаць за вярсту. А раменік і дылетант у драматычным тэатры можа ўсё жыццё так пражыць, да яго ставяцца цярпіма, і ён нават упэўнены, што ў яго — «свая школа».

Мы ўсе гаворым пра творчае развіццё спадчыны К. С. Станіслаўскага. Даволі! Як можна гаварыць пра развіццё таго, што ў поўнай меры не засвоена. «Рэвізіяністы» сістэмы Станіслаўскага многа шкоды прынеслі тэатру. Зблытаўшы шэрасць некаторых мхатаўскіх паслядоўных спектакляў з метадам Станіслаўскага, яны напалі на гэты метад. І хаця ўдзельнікі шматлікіх дыскусій далі моцны бой «рэвізіяністам», для моладзі і часткова сярэдняга пакалення артыстаў сістэма Станіслаўскага ператварылася ў нешта састарэлае і хрэстаматыйнае. Давайце будзем мужнымі і прызнаемся, што Станіслаўскага як класіка вельмі шануюць, але не вельмі чытаюць. А між тым, геній Станіслаўскага яшчэ паслужыць многім пакаленням артыстаў, хаця Канстанцін Сяргеевіч і прадбачыў, як цяжка будзе ўвесці яго сістэму ў жыццё тэатра. Таму што, «можна, — пісаў ён, — лічыць за правіла, пры рэдкіх выключэннях, што акцёры не церпяць у сваім мастацтве ні законаў, ні тэхнікі, ні тэорыі, ні тым больш сістэмы. Акцёрам перашкаджае іх «геніяльнасць». Чым бяздарнейшы акцёр, тым гэтая «геніяльнасць» большая, і якраз яна не дае яму магчымасці свядома падысці да вывучэння свайго мастацтва». Таму што «сістэма не кухарская кніга: спатрэбілася нейкая страва, паглядзеў у змест, адгарнуў старонку і гатова. Не, гэта цэлая культура, на якой трэба расці і выхоўвацца гадамі. Яе нельга вызубрыць, яе можна засвоіць, увабраць у сябе так, каб яна ўвайшла ў плоць і кроў артыста, стала яго другой натурай... Але людзі і акцёры косныя. Яны не могуць зразумець уласнай карысці. Колькі людзей гіне ад воспы і іншых хвароб, супраць якіх геніяльныя людзі прыдумалі ратавальныя лякарствы! У Маскве жыў стары, які хваліўся тым, што ён ніколі не ездзіў па чыгунках і ніколі не гаварыў па тэлефоне. Чалавецтва шукае, з неймавернымі пакутамі і напружаннем знаходзіць вялікія ісціны і адкрыцці, а людзі, з прычыны коснасці, не хочуць працягнуць рукі і ўзяць тое, што ім клапатліва падаецца. Якое варварства!»

Я свядома злоўжываю цытаваннем, таму што лепш і дакладней не скажаш: «Паглядзіце, як музыканты вывучаюць законы і тэорыю свайго мастацтва, як яны даглядаюць свой інструмент... Чаму ж драматычныя артысты не робяць таго ж? Чаму яны не вывучаюць законаў мовы, чаму не шануюць свой голас, мову, цела? Яны — іх скрыпкі, віяланчэлі, іх танчэйшая зброя выразнасці».

Чаму не так часта сустракаюцца сапраўдныя артысты? На гэта Станіслаўскі таксама дае адказ: «Таму што далёка не ўсе маюць волю і настойлівасць, каб дапрацавацца да сапраўднага мастацтва. Толькі ведаць сістэму мала. Трэба ўмець і магчы. Для гэтага неабходна штодзённая, заўсёдная трэніроўка, муштра на працягу ўсёй артыстычнай кар'еры... Захаціце моцна, правядзіце такую работу ў жыццё, зведайце сваю прыроду, дысцыплінуйце яе і, пры наяўнасці таленту, вы станеце вялікім артыстам».

Чвэртку стагоддзя назад былі напісаны гэтыя радкі. А ці не набылі яны сёння яшчэ большую актуальнасць, чым тады, калі былі жывыя Станіслаўскі і Неміровіч-Данчанка? Канстанціну Сяргеевічу не патрэбны ні дадаткі, ні каментарыі. Трэба толькі сумленна і шчыра паглядзець праўдзе ў вочы з яго пазіцый і мы атрымаем адказ на пытанне, у чым адна з галоўных прычын нашых тэатральных няўдач.

СЁННЯ праблема падрыхтоўкі кадраў — кардынальная праблема. Калі мы яе не вырашым грунтоўна і сур'ёзна, дык паставім пад удар будучыню тэатральнага мастацтва. Цяперашняя падрыхтоўка акцёрскай і рэжысёрскай змены не можа нас задаволіць. Вядома, што майстэрству акцёра можа навучыць толькі вялікі майстар. Між тым у тэатральным інстытуце побач з сапраўднымі майстрамі выкладаюць і другарадныя ў мастацтве людзі. У чым справа? Няўжо ў Беларусі не хапае майстроў? Хапае!

Хай даруюць мне карыфеі Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, але гэта ні чым іншым не растлумачыш, як недаацэнкай імі сваёй адказнасці за будучыню свайго тэатра. Я заклікаю ў саюзнікі акадэміка К. І. Скрабіна, які сказаў сваё грунтоўнае слова на сакавіцкім Пленуме ЦК КПСС. Скрабін сам не мае адносін да мастацтва—ён гельмінтолаг,—але яго погляды маюць самыя непасрэдныя адносіны да нашай творчай праблемы. Востра ставячы пытанне аб падрыхтоўцы маладой навуковай змены, ён сказаў: «Вучні і паслядоўнікі складаюць магутную сілу і неацэннае багацце вучонага. Вучоны без вучняў, вучоны-адзіночка з'яўляецца, з майго пункту гледжання, нікчэмнай і, я б сказаў, ненармальнай з'явай, бо сэнс жыцця вучонага павінен заключацца не толькі ў распрацоўцы новых тэарэтычных каштоўнасцей, але і ў стварэнні вартай змены, здольнай шырэй і глыбей развіваць, удасканальваць ідэю сваіх настаўнікаў і замацоўваць іх на практыцы. Ствараць з таленавітай моладзі навуковыя кадры, працаваць у дружным акружэнні рэю сваіх вучняў і паслядоўнікаў, адчуваць, што творчая праца гэтага калектыву не толькі пашырае, але паглыбляе, памнажае і папулярызуе твае навуковыя ідэі і напрамкі, але садзейнічае ўкараненню іх у практычнае жыццё, — у гэтым заключаецца не толькі вялізарнае асабістае шчасце сапраўднага вучонага, але яго грамадзянская павіннасць, яго патрыятычны, прафесіянальны абавязак перад Радзімай».

Гэта гаворыць вучоны, які выхаваў 66 дактароў і 200 кандыдатаў навук!

Таварышы майстры з Акадэмічнага тэатра! Дзе ваш рэй вучняў? Што, хіба вучонага выхаваць лягчэй, чым артыста? Напэўна, не! Хай бы іх было не 66, хай у дзесяць разоў менш, але дзе яны, новыя Платонавы, Глебавы, Рахленкі, Малчанавы? Чаму Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы так адарваны ад тэатральна-мастацкага інстытута? Чаму Станіслаўскі, Неміровіч-Данчанка, Леанідаў, Тарханаў, Папоў лічылі выхаванне змены сваёй кроўнай справай?

Т. Бушко ў сваім артыкуле «Нельга быць абыякавым!» прапаноўвае арганізаваць студыю пры купалаўскім тэатры. А можа гэтага і не трэба рабіць? Можа, трэба, каб гара пайшла да Магамета, каб тэатр даў свае падмосткі для выхавання будучых акцёраў?

Што ж не задавальняе нас у справе тэатральнага выхавання?

Вопыт — справа нажытная, праўду кажа Ц. Сяргейчык. Але выпускнік Тэатральнага інстытута павінен навучыцца бачыць, чуць, думаць на сцэне і, самае галоўнае, умець моцна ўздзейнічаць ад імя свайго «я» на «я» партнёра, умець на вачах гледача прымушаць партнёра рабіць патрэбныя ўчынкі. Тут, зараз, сёння! Толькі тады не будуць парушацца на сцэне законы чалавечых паводзін. Толькі тады тэмперамент артыста праявіцца ў поўную сілу, тым больш, калі ён, артыст, валодае вялікай марай (звышзадачай), за якую ён змагаецца.

А вось якраз гэтага апошняга і галоўнага большасць выпускнікоў Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, з якімі мне даводзілася сутыкацца, рабіць не ўмеюць. (Гэта наогул найбольш слабае месца значнай часткі і прафесіянальных акцёраў). Яны занадта многа займаюцца сваімі перажываннямі, многія з іх працуюць, так сказаць, «на ўласным прымусе», а не загараюцца ад партнёра, не «перарабляюць» яго. Таму тэмперамент, не адчуваючы зададзенага напрамку, не ведае, як выявіцца. У выніку слова слаба дзейнічае на партнёраў, непасрэднасць знікае, канкрэтнасць адсутнічае, і гледачу цяжка сканцэнтравацца на сутнасці канфлікту.

Інстытут павінен навучыць артыста займацца не сабою, а партнёрамі. А каб атрымаць на гэта права, патрэбна пачынаць работы над роллю з вывучэння наваколля, з вывучэння роляў партнёраў — да такога выніку, як вядома, прыйшла геніяльная М. Ярмолава. Інстытут павінен навучыць будучага артыста валодаць творчым самаадчуваннем, прывучыць яго да самастойнай работы над роллю. Адзін з лепшых педагогаў у інстытуце — Д. Арлоў. Але чаму і яго вучні недастаткова валодаюць усім гэтым?

Мяне парадавала, што Д. Арлоў, разбіраючы сцэну са спектакля «Жывы труп», звяртае ўвагу на тое, што «асобы, якія ўдзельнічаюць у гэтай сцэне, трацяць здольнасць да жывога ўспрыняцця навакольнага: яны не з'яднаны адзін з адным. Кожны іграе толькі самога сябе. А мы ведаем, што ўзаемадзеянне з навакольным асяроддзем — гэта **закон, аснова** (падкрэслена мною. — Б. Б.), на якой трымаецца жывы чалавек у мастацтве тэатра. Вобраз складаецца не толькі з таго, што жыве ўнутры мяне, але і з таго, што дзеецца навакол мяне». Зусім правільна, гэта закон! Але чаму ж, Дзмітрый Аляксеевіч, вы не навучылі сваіх выхаванцаў як след прытрымлівацца гэтага закону. І дужа мяне здзівіў ваш водгук аб выкананні ролі Ядзі ў спектаклі «Крыніцы» вашай выхаванкай Нінай Фёдаравай. Яна, безумоўна, здольны чалавек, але ж пакуль што яна працуе сама з сабою ці з уяўным партнёрам і з вялікай цяжкасцю выконвае элементарныя задачы па ўздзеянню партнёра. Таму Н. Фёдарава як артыстка, гаворачы кантаўскай тэрміналогіяй, пакуль што «рэч у сабе» а «не рэч для нас». Прашу дараваць за гэтае няўдалае параўнанне.

Вы, Дзмітрый Аляксеевіч, выхавалі шмат добрых якасцей у сваіх выхаванцаў. Яны любяць мастацтва, яны—нястрымныя, яны—энтузіясты. За гэта Вам вялікае дзякуй. Тэатр давярае ім вялікія ролі. Але ж ім вельмі цяжка даводзіцца, яны пакутуюць, але не салодкім пакутамі пошукаў, а ад непрывучанасці да азбукі зносін з партнёрамі, да азбукі ўздзеяння. Магчыма, мала аддаецца ўвагі ў інстытуце трэніроўцы і муштры, магчыма, мала там вывучаюць вузлавыя пытанні сістэмы Станіслаўскага. А ў выніку: яны ўсё ведаюць, а не ўмеюць.

(Заканчэнне будзе)

ПАЭЗІЯ МАЛАДОСЦІ

Мікола АРОЧКА

Маладая паэзія, з якой сустракаешся пасля выхаду кожнага нумара часопіса «Маладосць», сёння як бы нагадвае шчодрую ніву, што пайшла ў колас. Адны каласы ўжо «адскочылі» досыць высока, другія ж толькі пачалі налівацца. Але ўсе яны цягнуцца да сонца і хочуць хутчэй налічца сокамі зямлі.

У многіх маладых паэтаў дэбюты, амаль дзесяцігадовая творчая дружба з часопісам, які з першага месяца свайго нараджэння клапаціўся пра жывыя парасткі паэзіі. З той пары паэты Уладзіслаў Нядзведскі, Пятрусь Макаль, Ніл Гілевіч, якім часопіс адводзіў свае старонкі ў першых нумарах, ужо выпусцілі па некальні паэтычных зборнікаў. А з маладымі паэтамі Міколам Маляўкам, Хведарам Чэрні, Анатолем Сербантовічам часопіс нядаўна яшчэ толькі пазнаёміў сваіх чытачоў.

Зразумела, што новае папаўненне нясе ў паэзію і свае асаблівасці светаадчування, свае паэтычныя прынцыпы і адносіны да жыцця. Адышоў час, калі, кажучы словамі Максіма Танка, «было можна толькі хваліць». Гледзячы на сваіх старэйшых таварышаў па пяру, толькі адны гімны і оды вучыліся пісаць і маладыя. Сама рэчаіснасць паставіла да нашай творчасці новыя патрабаванні шчырасці і душэўнай шчодрасці — галоўныя, адметныя якасці, якія арганічна ўваходзяць цяпер у маладую паэзію. Яна стала неспакойнай, няўрымслівай, шматгалосай. Моладзь пачала настойлівыя пошукі эмацыянальнага вобраза, смелай дэталі, каб выказаць мастацкім словам свае шчырыя адносіны да нашай сучаснасці.

Калі спрабуеш ахапіць думкай паэзію 12—15 апошніх нумароў часопіса «Маладосць», то з сотні дакладных штрыхоў і жывых паэтычных крупіц выразна паўстае вобраз нашага маладога сучасніка. Гэта чалавек, які прагне быць фізічна і духоўна здаровым, непахісным, чулым. Яго не песціла маленства ў суровыя ваенныя гады, а пасля, у першыя гады аднаўлення — гартавалі нястачы і цяжкасці.

Не аднаму яшчэ і сягоння прыгадваецца, як сказаў Генадзь Кляўко, «нашае бульбянае дзяцінства ў старых па пяты шынялях».

Проста і шчыра, з яшчэ несуцішным болем піша таксама Мікола Маляўка пра маленства свайго лірычнага равесніка:

Не раз другім сынам
Святочныя кашулі
З раскрытых насцеж крам
Прыносілі матулі.
Я ціха нёс тады
Дзіцячы жаль дахаты.
Апраўдвалася ты:
— У іх, сыночак, таты.

Кожны мастацкі вобраз, кожны штрых ідзе ад перажытага, і падрыхтоўвае лагічны вывад: «Пакінутым сынам нялёгка жыць без татаў».

Пра свае маленства маладым паэтам, кажуць, рана ўспамінаць. І гэта справядліва, калі мы маем на ўвазе тыя назначныя, дробязныя факты, якія засталі яшчэ ў дзіцячую памяць і цяпер напрошваюцца ў верш: «Тут я нарадзіўся, тут рос і тут жыў я. З горак, з якога ў дзяцінстве, бывала, з сябрамі з мою на санках кружыў я» — успамінае А. Ставер. І зусім па-другому ўспрымаюцца радкі з верша М. Маляўкі «У дзень атрымання атэстата сталасці». Лірычны герой, гледзячы на партрэт бацькі на сцяне, думае: «За ўсё жыццё мяне ён не падняў пад столь ні разу». Тут размова пра маленства «пакінутых сынаў» пераходзіць у больш шырокую размову пра тое, што нашай зямлі не патрэбна ніякая вайна.

Зоркі, што прынеслі бацькі пад кулямі, цяпер носяць іх сыны, — такая думка праніквае верш Анатоля Грачанікава «На маршы»:

А цяпер надзелі шэрыя шынялі
Тых байцоў-герояў родныя сыны.

Лірычны герой у вершах Хведара Чэрні і Васіля Макарэвіча таксама ўжо насіў на плячах шэры салдацкі шынель, выхоўваў і гартаваў пад пяцікутнай зоркай чысціню сваіх пачуццяў. Біяграфія гэтых салдацкіх вершаў неад'емная ад біяграфіі іх аўтараў, якія нядаўна толькі саступілі месца сваім малодшым таварышам у вайсковых шарэнгах. Аднак нядаўні салдат, а цяперашні студэнт і сёння яшчэ з удзячнасцю ўспамінае «шчырыя натацыі старшыны», што пайшлі на карысць (верш Хв. Чэрні — «Старшына і вясна»).

Любіць і мацаваць сваю радзіму працай — вось лепшае з пачуццяў, выхаваных школай армейскага жыцця.

Як змучыўся, як змучыўся
па працы!
Я гэту прагу ўсюды ў сэрцы нёс.
Здаецца, мяў бы ў агрубелых
пальцах
Халоднае жалеза, нібы воск.

(Верш В. Макарэвіча «Зварот»).

Маладога сучасніка не пакідае адчуванне гэтай сілы, што прылівае да рук, распірае «пругкія мускулы». Ён увесь дыхае здароўем, нястрымнай энергіяй, і калі ўжо возьмецца за працу, дык горача, неадступна. Такі, напрыклад, характар у тых хлопцаў, якіх паказвае В. Макарэвіч у сваім вершы «Прыйшоў здалёку к нам грузатранзіт...» Мы іх бачым у працы, з кайлом і кіркай, з «гарошынамі поту» на твары, з «парай гарачай» над спінамі, са «здранцвелымі далонямі».

А стома такая,
як хто начапіў
на ногі і рукі гіры.

Хлопцы могуць пакінуць працу, пайсці. Ніхто не будзе за гэта іх караць. Але ў іх сэрцах жывое няпісанае правіла грамадзянскай адказнасці. Яны працуюць да апошняга ўзмаху кайла, а потым, хістаючыся, адзін за адным сходзяць па адхону, і тут нечакана адкрываецца яшчэ адна рыса іх душэўнага характару:

Ногі маршчэлі
ў здранцвелым ...
[illegible]

Праца робіць душу чалавека не чэрствай, а чулай, прыгожай.

Дзякуючы аўтарскай паэтызацыі, [illegible] Яго магутную постаць досыць дакладнымі мастацкімі штрыхамі «схапіў» Мікола Маляўка ў вершы «Лесаруб»:

Павесіць ватоўку на сук —
І чым не Дабрыня-асілак?
Аж б'юць з-пад напружаных
рук
Фантаны гарачых апілак.

Суровая поўнач з яе марозамі добра перададзена адной дэталлю: «Кавалкамі лёду на пні брызентавыя рукавіцы». Але хлопца, разагрэтага працай, мароз не бярэ. Бачыце, ён нават свае рукавіцы скінуў і ватоўку павесіў, узяўшыся за пілу. Любуючыся як бы збоку сваім героем, аўтар трохі з гумарам кажа: «Самога Дабрыню такі паложыць ураз на лапаткі».

На паэтычную дэталь, на мастацкі вобраз паэт абапіраецца надзейна тады, калі гэтыя дэталі і вобразы ідуць не ад літаратуры, а ўзяты з жыццёвага багажу, калі яны здабыты, як кажуць, сваім «гарбом». Чытачу няцяжка было б зразумець і без супраываджальнай даведкі, хто, напрыклад, з аўтараў працаваў у лясной Карэліі, хто ездзіў на цаліну, а хто служыў у радах нашай арміі. Сляды пройдзеных дарог заўсёды выразна адбіваюцца на характары задумы, на выбары вобразных сродкаў, на лексіцы паэта. Гэтых дарог у кожнага не так і многа за плячыма. Таму заўважаецца агульнасць у выбары тэм: маленства, вёска, служба ў арміі, вучоба, а трохі — і праца. Нельга дасягнуць паэтычнай сталасці, не пашыраючы далей свет свайго бачання і адчування, не папаўняючы актыўна свой жыццёвы вопыт. Адсюль — «дарожны» настрой у многіх творах нашай маладой паэзіі.

Маладосць заўсёды зайздросціць чалавечай сталасці, у якой за плячыма нямала вопыту, сабранага з розных жыццёвых дарог. Яна ведае, што пасталець, узмужнець у думках і пачуццях можна тады, калі сваімі нагамі будзе пройдзена не адна нялёгкая сцежка, а рукі не адхіляцца ад любой работы, калі вачыма будзе многа пабачана, а сэрцам — адчута.

Дарогамі ўзрушаны сэрцы многіх маладых паэтаў, з творамі якіх мы часта сустракаемся на старонках часопіса «Маладосць». У вершы «Дарогі» Кастусь Цвірка гаворыць: «Ізноў не стрывала душа. Ідзі! І зноў было Мінска мала». Маладому паэту зноў хочацца імчацца пад музыку рэек да сваіх равеснікаў на будоўлі, да тых цалінінкаў, з якімі нядаўна дзяліў сваё студэнцкае лета. Гэты дарожны неспакой застанецца ў паэта на ўсё жыццё: «Заўсёды ў сэрцы маім будуць грымець дарогі!».

Такое ж самае прызнанне мы чытаем у адным з вершаў Артура Вольскага, якому часамі «Робіцца самотна на прыколе — і карціць сарвацца з якароў».

Гэта не проста цяга да вандроўкі тых, хто лёгкі на ногі, а жывое імкненне ўзбагаціцца думкамі, уражаннямі, каб потым смела пачаць сваю творчую «езду в незнаемое» (Маякоўскі).

Паэтаў вабяць успышкі полацкіх верхалазаў, шахцёрскія лямпы ў глыбокіх штольнях, а яшчэ больш — нязведаныя, не да канца раскрытыя глыбіні маладой энергіі і энтузіязму, дзякуючы якім харашэе і абнаўляецца наша зямля.

«Полацк. Нафтабуд» — гэты рэпартаж Генадзя Бураўкіна з'явіўся вынікам творчай паездкі ў родныя для паэта мясціны, якія сягоння сталі славай рэспублікі. У аўтара былі вялікія паэтычныя мажлівасці: ён ведае жыццё сваёй Полаччыны, яе людзей, з якімі пераносіў трывогі ваеннай пары і дзяліў радасці новага, працоўнага дня. Зразумела, цяперашні размах будаўніцтва не мог не акрыліць маладога паэта. У аснове аднаго з вершаў «На пярэднім краі» ёсць трапная, глыбока асэнсаваная задума: там, дзе некалі стаяў, акапаўшыся траншэямі, фронт, цяпер разгарнуўся ва ўсю шыр новы фронт вялікага будаўніцтва. Паэт адчуў задуму, але свой верш трохі папсаваў літаратуршчынай, агульнымі фразамі. Колькі раз мы чулі пра «асколкі ў сэрцы кожнае сасны» або хаця б такі вобраз: «Тут на любой сцяжынцы збярэш свінцу і гільз дзесяткі тон» (у Сцяпана Гаўрусёва: «на кожным метры збярэш асколкаў на манумент»). А чаго варта такое параўнанне: «Ашчэрыўся пакрыты плесняй дот... як вялізны шэры крот»?

Многія вершы, з якіх складаецца рэпартаж, маюць прысвячэнні канкрэтным людзям. Вядома, гэта не дае права на скідку, для якога таксама абавязкова і паэтычная задума, і яе вобразнае ўвасабленне, і пачуццё.

Пра тое, што Генадзь Бураўкін не задавальняецца адной «прывязкай» верша да канкрэтнага факта, а імкнецца да паэтычнага абагульнення, сведчаць хаця б заключныя радкі верша «Салдацкая слава»:

Нялёгка салдацкая слава
Даецца салдатам былым.

Такая канцоўка гаворыць у вершы больш, чым узяты тлумачальны эпіграф. Аднак і ў гэтым вершы не абышлося без трафарэтных атрыбутаў працы: «Па твары пот ліпкі размазан», а на далоні «крывавы мазоль».

Многія ўражанні паэта не паспелі ўзбагаціцца думкай. Успышка электразваркі («Агонь залацістымі іскрамі прывычна ляціць з-пад рукі») сама па сабе яшчэ не можа асвятліць галоўнага — глыбіню чалавечых пачуццяў. Наспех прыкмечаныя вонкавыя дэталі сям-там успыхваюць у вершы і адразу ж гаснуць у памяці чытача, не пакідаючы следу.

Магчыма, гэта ідзе ад разгубленасці перад шырокім фронтам будаўніцтва, ад недасведчанасці ў сучаснай тэхніцы, якая раздвойвае, а то і зусім адводзіць нашу ўвагу ад чалавечага сэрца.

Ці не таму ў нашых паэтаў, якія напісалі па гарачых слядах свае рэпартажы, празмер-

[Заканчэнне на 4-й стар.].

Дзяржаўны народны аркестр БССР гэтымі днямі вярнуўся з гастроляў па гарадах Расійскай Федэрацыі. Беларускія музыканты выступалі ў старажытным Пскове і Ноўгарадзе.

У час гастроляў у Ленінградзе народны аркестр выступіў перад маракамі Балтыйскага флоту. У канцэртах прымалі ўдзел народная артыстка БССР Тамара Ніжнікава і саліст Тэатра оперы і балета Васіль Ганчарэнка.

Пасля аднаго з канцэртаў народныя артысты БССР Т. Ніжнікава і І. Жыновіч сустрэліся з маракамі Балтыйскага флоту.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

«Бегаў Сева вакол дрэва...»

На пачатку сёлетняга Тыдня дзіцячай кнігі надарылася мне быць у Магілёве. У цудоўным Палацы культуры швейнай фабрыкі імя Валадарскага адбыўся ранішнік. Сабралася многа дзяцей з усіх школ горада: ведама, жывога пісьменніка пабачыць. Ды нават з Мінска! Не часта ж такое бывае!

І вось выходзіць на сцэну Сяргей Іванавіч Грахоўскі:

— Ці чытаеце вы, дзеткі, «Вясёлку»? Падыміце ручкі, хто выпісвае часопіс? Ай-яй-яй! Чаму ж так мала? Не-не-не, не падумайце, што я агітую вас абавязкова выпісваць наш часопіс. Ён і так выходзіць тыражом у пяцьдзесят тры тысячы экземпляраў. Дужа любяць «Вясёлку» беларускія дзеці. Колькі там цудоўных апавяданняў, казак, загадак, вершаў...

Мне стала сорамна, што да гэтага часу не вельмі часта браў у рукі такі слаўны дзіцячы часопіс. Праўда, дарагі чытач, дзетак пакуль у мяне няма, але ж гэта не апраўданне.

Прыехаў я ў Мінск, пабег у бібліятэку, папрасіў падшыўку за леташні год, заадно прыхапіў яшчэ сёлетнія тры нумары і пачаў гартаць. Чытаў-чытаў і адарвацца ніяк не мог. Дужа добрыя вершы. Звонкія, простыя, даходлівыя — якраз такія, якія і патрэбны дзецям. Многа вершаў. Больш за сотню налічыў у пятнаццаці нумарах. А паэтаў? Далібог, амаль так, як пісаў Уладзімір Уладзіміравіч — многа і розных! Дзівіўся я дужа і радаваўся за нашых дзетак: сорак паэтаў выступіла ў іх часопісе. Праўда, пасля паказаліся яны мне не вельмі рознымі, але спачатку было радасна: сорак паэтаў!

Прачытаў я часопіс і аж зайздрасць мяне ўзяла. Чаму, думаю, усе пішуць вершы, а я не пішу? Дай паспрабую. Выняў аўтаручку, паклаў перад сабой ліст паперы і... напісаў:

І на горку санкі
Цягне малы Санька.

Напісаў і здзівіўся: няўжо сам? Далібог сам напісаў. Стаў я пасля гэтага смялейшы і пайшло, і паехала:

Маленькая Светка
Пасадзіла кветкі,
Ходзіць, палівае,
Песенькі спявае...

І ведаеце, такі на мяне паэтычны настрой найшоў, што за адзін вечар цэлых дзвесце дваццаць адзін радок напісаў!

Пасяджу яшчэ два вечары і здам у выдавецтва зборнік вершаў. А што? Далібог, здам!

Не смейся, даражэнькі чытач! Я зусім не жартую і не збіраюся жартаваць. Зараз ты і сам у гэтым пераканаешся. Паклаўшы руку на сэрца, скажы, чым мае вершы горшыя за гэтыя:

Каля хаты куры
Снег дзяўбуць заўзята.
Прыбягае Шурык,
Вельмі просіць брата...

Або за гэтыя:

Лісты маленечкая Света
Збірае ў яркія букеты...
Мы з Рыгорам і Валодзем
У майстэрню часта ходзім:
Хутка дзядзька Апанас
Майстраваць навучыць нас...

Вершы гэтыя надрукаваны ў «Вясёлцы» тыражом у пяцьдзесят тры тысячы! А напісала іх Ніна Галіноўская — самы актыўны аўтар часопіса! Я сціплы чалавек, але ж пагадзіся, чытач, што мае вершы ніколькі не горшыя!

Ды хіба толькі за вершы Н. Галіноўскай? Вось, калі ласка:

Паглядзеў на птушак Юра
І гаворыць сябру Шуру...
(М. Чарняўскі).

— Глядзі, Міхась!
— Глядзі, Адам!
Відзён савецкі вымпел там!

— Хто цябе пакрыўдзіў,
Дарагі сынок?
— А мяне учора
Штурхануў Змітрок...

— Я дворнікам стану, —
гаворыць Арсень. —
І буду
гуляць на двары цэлы дзень.

Поўнай жменяю на Зінку
Сыпануў дубок сняжынкі...
—Ха-ха-ха! — смяецца Зінка
І сама трасе галінкі.

Бегаў Сева
Вакол дрэва.
Потым — дрэва
Вакол Севы.
(І. Муравейка).

Не крыўдуй, даражэнькі чытач, на тое, што так многа даводзіцца цытаваць. Сам разумееш, што часам і не так лёгка падабраць цытату. А тут цытаткі — лепшых не прыдумаеш. Самі просяцца! Дык я не ўстрымаюся, каб не працытаваць яшчэ:

Гэта з нашай школы Міша
Не пяром, а пальцам піша...
— У капусце щмат гусей,
Прагані іх, Аляксей!
(З. Бірыла).

Валя, Галя і Валодзя
Полюць боб у агародзе...
Гэй, хутчэй бяжым, Міколка!
Бачыш, лесвіца-вясёлка...
(І. Вярыга).

Зранку мы гулялі ў садзе.
Выдраў гузік Мікалай.
— Я прышыю, — кажа Надзя, —
Ты хвілінку пачакай.
(Ул. Корбан).

Цераз плот палезлі дзеці,
Чаравік парваўся ў Пеці...
Але кожны раз на горку
Санкі цягне сам Рыгорка...
(А. Рабцаў).

Па сцяжынцы, цераз поле,
У лясок прыйшоў Алег.
Бачыць — мяч.
— Эх, падфутболю!
А той мяч... у куст пабег.
— Уцячы ён ноччу можа, —
Непакоіцца Сярожа.
— А мы зайку абгародзім, —
Падказаў яму Валодзя.
(П. Прануза).

Свавольніца Іра
Такая задзіра:
У час перапынку
Набіла дзяўчынку,
Кінула ў Янку
Яна абаранку (можа, абаранак?),
Шпурнула цукерку
Ў малога Валерку...
(А. Дзеружынскі).

Віншавалі мы заўчора
Імяніннніка Рыгора...
Быў амаль увесь наш клас,
Быў і дзядзька Апанас...
І прынёс сусед Іван
Невялічкі аўтакран...
(М. Хведаровіч).

Хопіць, праўда? Скажу толькі яшчэ, што ў С. Храмянкова рыфмуецца «Ніна — пластыліну», у В. Зыблева — «Сымон —ён», «Надзя—садзе», у Ю. Свіркі—«стажок — Міхасёк», у Н. Парукава — «Сашу—кашу», у С. Пацёмкіна — «Алесь — увесь», у А. Філімонавай-Кобец —«Ірынка — сняжынка» (два разы ў адным вершы), «Федзі—мядзведзі», «Ігнаткі—цяляткі», у В. Шымука — «Алёнкі — алоўкі», у А. Вольскага— «Пятро — вядро», «Тома — вядома», «Борка—падворка» і г. д.

Карацей — буду пісаць вершы і я. Абавязкова. Нават магу пахваліцца: учора купіў на рынку (з-пад палы) слоўнік славянскіх імён! Вось!

М. ГІЛЕВІЧ.

ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ

Студэнты Мінскага дзяржаўнага інстытута замежных моў любяць родную літаратуру і ахвотна чытаюць творы беларускіх пісьменнікаў. Яны арганізоўваюць дыспуты па новых творах, сустракаюцца з пісьменнікамі.

Адна з такіх сустрэч адбылася днямі. На вечар беларускай паэзіі прыйшлі М. Лужанін, М. Калачынскі, С. Грахоўскі, Е. Лось, М. Аўрамчык, Р. Барадулін, І. Шклярэўскі. Уступнае слова аб сучаснай беларускай паэзіі зрабіў А. Лойка. Паэты прачыталі свае вершы.

На вечары працаваў кніжны кіёск. Студэнты набывалі творы паэтаў і аўтары давалі ім аўтографы.

ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯКУБА КОЛАСА

Пісьмы паэта

Навуковыя супрацоўнікі музея Якуба Коласа выяўляюць невядомыя матэрыялы, фатаграфіі, дакументы, пісьмы народнага паэта.

Нядаўна фонды музея папоўніліся фотакопіямі пісем Якуба Коласа, якія паэт пісаў пасля Вялікай Айчыннай вайны да люсінцаў, былых сваіх вучняў, сяброў. Рукапісы гэтых пісем захоўваюцца ў Пінскім краязнаўчым музеі.

У першым пісьме Якуб Колас дзеліцца ўспамінамі аб працы ў люсінскай школе, піша, што з гэтай школы пачалася яго дарога ў жыццё.

Другое пісьмо Якуб Колас напісаў таксама пасля вайны свайму былому вучню Міхаілу Васільевічу Занько, які жыве ў Люсіне. У ім паэт прыгадвае сваю першую школу, былых вучняў, піша, што гэтай вёскі, дзе ён настаўнічаў, ніколі не забудзе. Якуб Колас успамінае сваю бабку Мар'ю, пра якую пісаў у трылогіі «На ростанях», яе сына Рыгора, а таксама іншых жыхароў вёскі, выказвае жаданне пабачыць тыя дрэвы, што калісьці садзіў ён з вучнямі каля школы.

Шчырыя радкі пісем з'яўляюцца жывым сведчаннем непарыўнай сувязі паэта з народам.

ФОТАКОПІІ РУКАПІСНЫХ ТВОРАЎ

З Дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР у Літаратурны музей Якуба Коласа паступілі фотакопіі рукапіснага сшытка з творамі беларускага песняра. На першай старонцы сшытка рукой Якуба Коласа напісана: «У сшытку заключаны чарнавікі паэмы «Адплата» і розных вершаў, заметак і г. д. за перыяд 1943—1945 г. Я. К. 24. 03. 1945 г.».

Гэты сшытак ён называў «Ташкенцкай торбай». У ім больш трыццаці старонак займаюць чарнавыя накіды асобных раздзелаў паэмы Якуба Коласа «Адплата». Другую частку сшытка складаюць фотакопіі яго вершаў, а таксама вершаваных замалёвак на розныя тэмы, рэцэнзіі на некаторыя творы празаікаў і паэтаў. Пачынаецца гэтая частка чарнавым накідам верша «Узбекістану».

У сшытку рукапісных твораў Якуба Коласа ёсць вершы «На пралётах», «Пад Новы год», «На міжнародныя тэмы», а таксама старонка, на якой паэт робіць разгляд вершаў А. Суркова.

Фотакопіі рукапісных твораў Якуба Коласа перыяду Вялікай Айчыннай вайны даюць магчымасць даследчыкам творчасці пісьменніка ўстанавіць час напісання асобных раздзелаў паэмы «Адплата», а таксама некаторых вершаў, пазнаёміцца з працэсам напісання гэтых твораў.

М. ЖЫГОЦКІ.

Калектыў Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра імя ЛКСМБ выпусціў новы спектакль «Вялікае хваляванне» па п'есе І. Дварэцкага.

На здымку сцэна са спектакля. У ролях: Веры — артыстка Н. Ганчарэнка, Швеца — заслужаны артыст БССР Б. Уксусаў, Валерыка — заслужаны артыст БССР Ю. Уласаў.

Фота В. ГЕРМАНА (БЕЛТА).

Спытай у кнігарні

У БІТВЕ ЗА ЦАЛІНУ

«Вялікі Ленін, Камуністычная партыя запалілі ў сэрцах савецкай моладзі вечны, незгасальны агонь творчасці і парыванняў, далі ёй сілу і магутныя крылы для гераічных здзяйсненняў...»

Гэтымі словамі з прывітання ЦК КПБ камсамолу Беларусі ў дзень яго саракагоддзя адкрываецца кніга «Перамогу атрымліваюць мужныя». Кніга гэтая расказвае аб удзеле камсамольцаў і моладзі нашай рэспублікі ў асваенні цалінных зямель.

Вось адна з гераінь цалінай эпапеі — Галя Харэвіч, выхаванка камсамольскай арганізацыі Маладзечна. Яна была сярод тых, хто першы штурмаваў цалінныя аблогі. Галя загінула ў барацьбе са стыхіяй. Але імя нашай слаўнай зямлячкі не забыта. Яго носіць піянерская дружына Ценізоўскай школы Мендыгарынскага раёна Кустанайскай вобласці.

Славіцца ў Цалінным краі трактарная брыгада імя XVIII з'езда ЛКСМБ, што ў саўгасе «Сукульскі» Семіазёрнага раёна. У брыгадзе — юнакі і дзяўчаты з Беларусі. За высокія працоўныя поспехі камбайнер гэтай брыгады Алеся Янчук узнагароджана ордэнам Леніна, яе сяброўка — штурвальная Марыя Савіцкая — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, трактарыстка Вера Паддубная — ордэнам «Знак Пашаны».

Мы па праву можам ганарыцца нашымі землякамі, якія маладымі рукамі абудзілі бяскрайні прастор цалінных зямель.

А. Петрашкевіч, М. Гудзень. «Перамогу атрымліваюць мужныя». На рускай мове. Белдзяржвыдавецтва. Мінск, 1961.

Выбранае Хв. Шынклера

Хвядос Шынклер — таленавіты празаік, чалавек высакароднай душы — загінуў у час вайны ў росквіце творчых сіл. Ён — аўтар п'есы «Пачэсны рэйс», трох аповесцей, апавяданняў, нарысаў. У «Выбраных творах» пісьменніка змешчана лепшае з яго літаратурнай спадчыны. Сын чыгуначніка, Хв. Шынклер доўга працаваў тэлеграфістам на чыгунцы. У многіх творах пісьменніка адлюстравана жыццё рабочых-чыгуначнікаў.

Маленства песняра

«Ад роднае зямлі...» — так называецца аповесць С. Александровіча, якая выйшла нядаўна ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. Акінчыцы, Ласток, Альбуць, Мікалаеўшчына — незабыўныя і дарагія мясціны, памятныя шляхі-дарогі, маленства і юнацтва народнага песняра Якуба Коласа паказвае аўтар аповесці. Ілюстраваў кнігу мастак Г. Скамарохаў. На нашых здымках — вокладка і адзін з малюнкаў.

ГЕРОІКА МАГІЛЁЎСКАГА ПАДПОЛЛЯ

«Цярпліва збірайце весткі пра тых, хто загінуў за сябе і за вас... Памятайце, не было безымяных герояў», — пісаў Юліус Фучык.

У час Айчыннай вайны мала хто ведаў сапраўдныя прозвішчы многіх герояў, што дзейнічалі ў тыле ворага, але ўсе чулі пра іх баявыя справы.

Адну са старонак гераічных спраў слаўных падпольшчыкаў узнавіў журналіст В. Ляшэнка. Ён напісаў кніжку аб дзейнасці камсамольскага падполля Магілёва ў час вайны.

Кніжка — невялікая. У ёй 70 старонак. У храналагічнай паслядоўнасці апавядае аўтар аб тым, як жылі і змагаліся ў Магілёве камсамольцы-патрыёты ад першых дзён вайны і да вызвалення горада. Камсамольцы арганізавалі некалькі падпольных груп, якія дзейнічалі пад кіраўніцтвам падпольнага абкома партыі. Аўтар не выпадкова назваў сваю кніжку «Караючы горад». Магілёў быў сапраўды караючым горадам для фашысцкіх акупантаў.

Сёння мы ведаем кіраўнікоў і ўдзельнікаў гэтых груп. Гэта — камсамольцы Сяргей Сабалеўскі, Іван Лысковіч, Вольга і Таццяна Карпінскія і іншыя бясстрашныя патрыёты.

У дзейнасці падпольных груп і партызан на Магілёўшчыне з усёй яскравасцю праявілася характэрная рыса савецкіх людзей. Моцная сіла з'яднала для барацьбы за агульную справу рускага Ілью Гурыева, беларуса Віктара Станкевіча, украінца Васіля Варчука, армяніна Генрыха Захар'яна, кабардзінца Асмана Касаева. У кніжцы жыва і цікава апавядаецца аб тым, як параненыя салдаты і афіцэры Савецкай Арміі, апынуўшыся ў Магілёве, акупіраваным ворагам, хутка знайшлі агульную мову з магілёўскімі камсамольцамі — мову савецкіх патрыётаў, мову агульнай барацьбы з ворагамі савецкай Радзімы.

Кніга «Караючы горад» не прэтэндуе на поўнае высвятленне падзей, што адбываліся ў Магілёве ў час Айчыннай вайны. Аўтар гаворыць толькі аб тым, што стала яму вядома ў ходзе вывучэння і збору матэрыялаў аб дзейнасці магілёўскіх падпольшчыкаў. Можна не сумнявацца, што магілёўская моладзь, пісьменнікі, журналісты, гісторыкі, што жывуць і працуюць на Магілёўшчыне, працягнуць гэтую карысную справу і раскажуць шмат новага аб незабыўных героях, што дзейнічалі ў іх родным горадзе.

Цяпер выдавецтва «Молодая гвардия» рыхтуе да друку кнігу аб слаўнай дачцы беларускага народа Веры Харужай.

Г. КАРАТКЕВІЧ,
рэдактар выдавецтва
«Молодая гвардия».
Масква.

В. Ляшэнка. «Караючы горад». Выдавецтва ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия», Масква, 1961.

Выйшлі з друку

Кожны месяц у выдавецтвах Мінска выходзіць з друку шмат літаратуры па пытаннях гісторыі, філасофіі, мовы. Так, напрыклад, у выдавецтве Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР выйшлі з друку «Нарыс сучаснай беларускай мовы з гістарычнымі каментарыямі» П. Юргелевіча, «Станаўленне метаду сацыялістычнага рэалізму ў творчасці Янкі Купалы» А. Ленсу, «Пытанні беларускай дыялекталогіі» З. Жакавай, Э. Блінавай.

Выдавецтва Акадэміі навук БССР выдала, створаныя супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа, падручнікі для вышэйшых навучальных устаноў — «Хрэстаматыя па гісторыі беларускай мовы», «Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі».

Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае выдавецтва Міністэрства асветы БССР выпусціла кнігі «Практычная стылістыка беларускай мовы», «Беларускі ўзор у дэкаратыўным маляванні дашкольніка», «Выкладанне спеваў».

НАШЫ ГОСЦІ

У Мінску адбыліся гастролі Дзяржаўнай заслужанай капэлы бандурыстаў Украінскай ССР. Мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор калектыву народны артыст СССР А. Міньхоўскі.

У праграме канцэрта творы савецкіх кампазітараў, украінскія і рускія народныя песні. На здымку: выступленне заслужанай капэлы бандурыстаў Украінскай ССР.

Фота Ул. КРУКА.

ПАЛКІ Ў КОЛЫ...

Мінулы месяц, як у Жэневе пачаў работу Камітэт 18 дзяржаў па раззбраенню. Тэрмін дастатковы, каб падвесці некаторыя вынікі, зрабіць пэўныя вывады. Чым жа сёння займаюцца ўдзельнікі перагавораў па раззбраенню, якія засядаюць за белакаменнымі сценамі жэнеўскага Палаца нацый?

Перш за ўсё трэба адзначыць, што работа Камітэта перайшла ў новы этап — ад агалашэння агульных заяў аб падыходзе ўдзельнікаў перагавораў да практычнага разгляду артыкулаў дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні. Напомнім, што Генеральная Асамблея ААН паставіла перад Камітэтам іменна такую задачу — распрацаваць праект дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні. Толькі канкрэтнае і ўзгодненае пагадненне можа пакласці пачатак раззбраенню.

З самага пачатку Савецкі Саюз настойваў на тым, каб Камітэт 18 дзяржаў, як кажуць, узяў быка за рогі, г. зн. прыступіў да ўзгаднення зусім пэўнага, дэталёвага і рэальнага дагавору па раззбраенню. Сусветная грамадскасць з глыбокім адабрэннем сустрэла савецкі праект дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні, дарэчы сказаць, адзіны праект дагавору па гэтаму пытанню, прадстаўлены Камітэту. Індыйская газета «Індыян экспрэс» пісала, што «Савецкі Саюз прыцягнуў увагу нейтральных краін, унёсшы на разгляд усеабдымны і дакладны праект дагавору, які складаецца з праамбулы і трох раздзелаў, што ахопліваюць трохэтапную праграму раззбраення, разлічаную на чатыры гады».

Цяпер праамбула савецкага праекта дагавору ў цэлым узгоднена і разглядаецца першы артыкул яго, які вызначае агульныя мэты [illegible] усеагульнага і поўнага раззбраення. [illegible]

Работа Камітэта ў поўным разгары. Але ўжо цяпер усім відавочна, што заходнія краіны, а перш за ўсё ЗША, спасылаючыся на неіснуючыя прычыны і пры дапамозе розных выкрутасаў стараюцца ўхіліцца ад асноўнай задачы—распрацоўкі дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні. М. С. Хрушчоў у сваім пасланні прэм'ер-міністру Японіі Х. Ікэда ад 2 красавіка г.г. прама і выразна заявіў, што «пачатак работы Камітэта па раззбраенню, на жаль, нельга прызнаць абнадзейваючым». Так, многія, вельмі многія факты гавораць аб тым, што заходнія прадстаўнікі прыехалі ў Жэневу зусім не з мэтаю вырашыць праблему ўсеагульнага і поўнага раззбраення.

Вось нядаўняе сведчанне такой інфармаванай амерыканскай газеты, як «Нью-Йорк таймс». Яе карэспандэнт у Жэневе Фрэнкел піша шчыра і з веданнем справы: «Прадстаўнікі Кенэдзі знаходзяцца цяпер тут, поўныя рашучасці не весці перагавораў, а гаварыць. Або, гаворачы іншымі словамі, яны перакананы, што іх місія заключаецца не ў тым, каб пакласці канец «халоднай вайне», а ў тым, каб весці яе». Каштоўнае прызнанне! І галоўная каштоўнасць яго заключаецца ў тым, што гэта не проста бяздоказная заява бойкага журналіста, а даволі дакладнае тлумачэнне сапраўдных паводзін амерыканскай дэлегацыі ў Жэневе.

Так, мінулы месяц пераканальна паказаў, што ЗША не хочуць усеагульнага і поўнага раззбраення. У Жэневе іх прадстаўнікі займаюцца ўсё [illegible] тым, каб, як кажуць, і нявіннасць захаваць, і капітал набыць. Пачнём з таго, што да гэтага часу ЗША і іх саюзнікі па НАТО, як піша індыйская газета «Свадхіната», «не прадставілі ніякага плана раззбраення».

ЗША адхіляюць і ўсе канструктыўныя меры, накіраваныя на паслабленне міжнароднай напружанасці. [illegible] дзяржаўны дэпартамент ЗША адмовіўся [illegible] ад стварэння безатамнай зоны ў Цэнтральнай Еўропе, што было прапанавана ў Жэневе дэлегацыяй Польшчы. У тыя ж дні ЗША і іх партнёры па НАТО [illegible] ідэю стварэння зон, свабодных ад ядзернай зброі, і адмовіліся ўзяць на сябе абавязацельства не аддаваць сваю тэрыторыю для размяшчэння ў будучым ядзернай зброі. Такі быў адказ ЗША і ўдзельнікаў агрэсіўных блокаў на рэзалюцыю Генеральнай Асамблеі ААН ад 4 снежня 1961 года. У той жа час [illegible] краіны, [illegible] Беларуская ССР, многія нейтральныя краіны Захаду і Усходу станоўча паставіліся да прапановы, каб краіны, якія не маюць ядзернай зброі, абавязаліся не вырабляць гэтую зброю, не набываць яе ў іншых дзяржаў і не дапускаць размяшчэння на сваёй тэрыторыі.

А паглядзіце, як рэагавалі прадстаўнікі ў Жэневе на праект дэкларацыі СССР аб забароне прапаганды вайны. Як паведамляе агенцтва Асашыэйтэдпрэс, «Злучаныя Штаты адхілілі прапанову рускіх аб'явіць ваенную прапаганду злачынствам у любой краіне і заявілі, што Амерыка ніколі не згодзіцца знішчыць свабоду слова» (!?) Растлумачэнне простае: тае знамянальнае па свайму цынізму! Выходзіць, заклікаць да нападу на іншыя краіны, распальваць ваенную істэрыю, сеяць варожасць і нянавісць да іншых народаў—гэта з пункту погляду кіруючых колаў ЗША азначае ўсяго толькі карыстацца вядомай буржуазнай «свабодай слова». А вось забараніць прапаганду вайны ва ўсіх яе формах—гэта недапушчальны замах на «свабоду». Сапраўды, грош цана такой «свабодзе», пры якой вольна, як рыба ў вадзе, адчуваюць сябе падпальшчыкі вайны, чалавеканенавіснікі, якія імкнуцца ўцягнуць чалавецтва ў вір новай вайны.

З галавою выдаюць сябе кіруючыя колы ЗША і ў пытанні аб спыненні ядзерных выпрабаванняў. У Жэневе толькі з-за пазіцыі ЗША і Англіі не дасягнута ніякага прагрэсу ў [illegible]. Здавалася б, што прасцей: сесці за стол і падпісаць пагадненне аб спыненні ядзерных выпрабаванняў. Дык не—на свет божа выцягваюцца мноства прычын, [illegible] ўсё больш [illegible] не дапусціць пагаднення. І адна з іх—сцвярджэнне аб неабходнасці кантролю і інспекцыі, а больш дакладна—міжнароднага шпіянажу. Усім вядома, што ўсе выбухі ядзерных бомб вельмі добра рэгіструюцца прыладамі, [illegible] джэнні найбольш [illegible]. Амерыканская газета «Нейшнл гардыян» днямі прывяла новыя [illegible] пазіцыі Савецкага Саюза. Яна спаслалася на заяву аднаго з буйнейшых [illegible], прафесара Гарвардскага ўніверсітэта доктара Льюіса Літа. [illegible] пазіцыя ЗША [illegible] выяўлення падземных ядзерных выбухаў [illegible] погляду [illegible] ядзерныя [illegible] літа, параў[illegible]сці. Такой [illegible] і вы[illegible] Англіі—галоўны [illegible] абароны па пытаннях Цукерман [illegible] даследчай [illegible] па пытаннях [illegible] Пені. Яны [illegible] што англійскія [illegible] ўсе амерыканскія [illegible] выпрабаванні [illegible]. Сама газета [illegible] падземны выбух [illegible] магутнасці (г. зн., [illegible] бомбы, скінутай на Хірасіму) можна зарэгістраваць на адлегласці да 7 200 міль».

Што ж пасля ўсяго гэтага застаецца ад аргументаў прадстаўнікоў ЗША? Зусім нічога. Ды і самі дыпламаты Вашынгтона, вядома, добра ведаюць сапраўднае становішча рэчаў. Ведаюць, і ўсё ж упарта спрабуюць навязаць другому боку яўна непрымальныя і зусім непатрэбныя прапановы аб кантролі. Дазвольце запытаць, дзеля чаго гэта робіцца?

Адказ на гэтае пытанне просты. Прыкрая важданіна вакол пытання аб кантролі вядзецца з мэтаю прыкрыць ліхаманкавыя падрыхтаванні да новай серыі амерыканскіх ядзерных выпрабаванняў у Ціхім акіяне. Пакуль дыпламаты Вашынгтона наладжваюць у Жэневе дымавую заслону, Пентагон не траціць дарма часу. 12 тысяч спецыялістаў і ваеннаслужачых спяшаючыся завяршаюць на астравах Раждзяства і Джонстэна неабходныя падрыхтаванні для выбухаў ядзерных бомб у атмасферы. Ужо аб'яўлена небяспечнай зонай вялікая тэрыторыя даўжынёю ў 800 і шырынёю ў 600 міль. Усяго, як паведамляецца, будзе праведзена 25—30 выбухаў.

Узважваючы ўсе гэтыя факты, міжволі прыходзіш да вываду, што ў Жэневе дэлегацыя ЗША прадпрымае манеўр, каб неяк змякчыць рэзка адмоўную рэакцыю сусветнай грамадскай думкі на небяспечныя для справы міру дзеянні ўрада ЗША.

І ўсё ж, нягледзячы на многія цяжкасці і перашкоды, народы свету ведаюць, што ўсеагульнае і поўнае раззбраенне можа быць ажыццёўлена. Імкненне ўсіх народаў да міру такое вялікае, што з гэтым вымушаны будуць, раней ці пазней, лічыцца нават тыя, хто сёння ставіць палкі ў колы ў Жэневе. Савецкі Саюз, выказваючы волю ўсіх людзей, настойліва дамагаецца здзяйснення спрадвечнай мары чалавецтва—мары аб міры без вайны і без зброі.

Г. НАВІЦКІ.

Раз'язныя тэатры ў Польшчы

МЕЛЬПАМЕНА ІДЗЕ У НАСТУПЛЕННЕ

Пасля ўстанаўлення народнай улады ў Польшчы з усёй вастрынёю паўстала пытанне аб шырокай прапагандзе культуры ў масах. Вялікая задача выпала на долю тэатраў, якія павінны былі пазнаёміць са сваім мастацтвам жыхароў маладых гарадоў і пасёлкаў. Амаль ва ўсіх тэатрах частка трупы сістэматычна выязджае на гастролі ў раён.

Аднак гастролі дзяржаўных і мясцовых тэатраў не маглі вырашыць цалкам пытання прапаганды культуры сярод сельскага насельніцтва. У 1953 г. быў створаны першы ў Польшчы перасоўны тэатральны калектыў — Дзяржаўны раз'язны тэатр Лодзінскага ваяводства.

Праз тры гады пасля стварэння першага раз'язнога тэатра быў арганізаваны другі перасоўны тэатральны калектыў — Тэатр Мазавецкай зямлі.

Пастаянныя раз'езды, выступленні ў выпадковых памяшканнях вельмі ўскладнялі работу калектыву. І таму работнікі тэатра з першага моманту яго існавання марылі аб стварэнні «пераноснага» памяшкання.

«ДОМ-БАЛОН»

І, нарэшце, знойдзены найбольш удалы праект. Створаны вялізны пластмасавы балон з двайнымі сценамі, якія напаўняюцца сціслым паветрам. Мантаж такога памяшкання не патрабуе вялікай затраты часу і працы. А ўсярэдзіне «дома-балона» ёсць цэнтральнае ацяпленне, прыбіральні артыстаў, фае, і — самае галоўнае — вялікая сцэна, складзеная са зборных сегментаў, якія можна адвольна манціраваць у залежнасці ад характару дэкарацый. Тэатр мае таксама дамы на колах для артыстаў, аўтобус-магазін, перасоўную электрастанцыю і г. д.

24 прэм'еры па творах Шэкспіра, Мальера, Славацкага, Чэхава, Лопэ дэ Вега, Брэхта, 185 населеных пунктаў, 1 649 спектакляў, 455 295 гледачоў—гэта красамоўны вынік работы тэатра за пяць год.

ТЭАТР НА БАРЖЫ

Улетку, калі ва ўсіх тэатрах бывае так званы «агурочны» сезон, па Вісле плыве — ад адной вёскі да другой — звычайная баржа, якая здалёк нічым не адрозніваецца ад тых, якімі перавозяць збожжа. Уздоўж борта баржы цягнецца надпіс «Дзяржаўны тэатр Мазавецкай зямлі». А ўсярэдзіне — тэатр у мініяцюры. Невялікая сцэна, прыбіральні артыстаў, жылыя памяшканні, сталовая...

Часопіс «Польскі агляд».

Каланіяльныя дзяржавы, калі іх выганяюць з дзвярэй афрыканскага дома, нахабна лезуць у яго вокны, адчайна спрабуючы ператварыць гэты дом у свой вайсковы арсенал і апорны пункт.

З газет.

Мал. М. ЖЫТНІЦКАГА.

КЛОПАТЫ СТАРЭЙШЫХ ТАВАРЫШАЎ

Ашмянскі народны тэатр кожнае лета выязджае са спектаклямі ў калгасы і саўгасы раёна. Летась на адкрытых пляцоўках і сцэнах сельскіх клубаў было пастаўлена больш 36 спектакляў.

Акцёры Народнага тэатра не толькі паказалі пастаноўкі, але і цікавіліся на месцы работай калгасных драматычных гурткоў. Высветлілася, што ў некаторых сельгасарцелях або зусім не было мастацкай самадзейнасці, або яна ў заняпадзе. Прычына гэтага ў тым, што ў вёсцы няма каму кіраваць самадзейнымі калектывамі. Большасць загадчыкаў сельскіх клубаў, не маючы спецыяльнай адукацыі, не асмельваюцца браць на сябе кіраўніцтва гурткамі.

— Трэба нам памагчы самадзейнасці, — вырашылі ў Народным тэатры.

Усе ўдзельнікі творчага калектыву прынялі гэтую прапанову, як свой найпершы абавязак. За кожным сельскім клубам замацавалі аднаго акцёра Народнага тэатра, які павінен быў ставіць з самадзейнымі калектывамі спектаклі, развучваць новыя песні, перадаваць ім свае веды і вопыт.

Так, акцёр Народнага тэатра А. Міхеенка згадзіўся працаваць з драматычным калектывам вёскі Гальшаны. Там нядаўна пабудавалі вялікі Дом культуры. Калі А. Міхеенка першы раз прыехаў у гэтую вёску, ён даведаўся, што памяшканне Дома культуры засыпана збожжам. Самадзейны калектыў вымушаны быў праводзіць рэпетыцыі, дзе прыйдзецца. А. Міхеенка перш за ўсё дабіўся таго, каб сельскім аматарам былі створаны ўмовы для творчай работы. Ён паставіў з імі аднаактовыя п'есы «Як вяровачцы не віцца» А. Рылько, «Спатыкнуўся» П. Дзюбайлы, «На ўскраіне сяла» М. Алтухова.

Многа ўвагі аддае тэатральнаму калектыву саўгаса «Перамога» акцёр Э. Лукша, які па сутнасці стварыў яго. Э. Лукша сам шукаў людзей, якія любяць мастацкае слова і сцэну, праводзіў з імі першыя рэпетыцыі і дамогся таго, што саўгасны самадзейны калектыў стаў адным з лепшых у раёне. Найбольшым поспехам карыстаюцца пастаўленыя ім спектаклі — «Прымакі» Я. Купалы, «Выбух» М. Алтухова і М. Гарулёва. Актыўныя ўдзельнікі гуртка — заатэхнік Р. Івашка, сакратар партбюро саўгаса А. Хількевіч, рабочыя і служачыя Г. Раманчык, В. Сідар, Н. Пракопчык, В. Шырынаў і іншыя.

Рэжысёр Ашмянскага тэатра П. Дакука па просьбе педагогаў і вучняў Дзяргішскай сярэдняй школы паставіў спектакль «Цені знікаюць» па п'есе С. Свірыдава.

Трымаючы цесную сувязь з драматычнай самадзейнасцю раёна, Народны тэатр вырашыў да першамайскага свята падрыхтаваць вялікую тэатралізаваную праграму. У ёй павінны прыняць удзел прыкладна 500—600 чалавек з усёй Ашмяншчыны. Акцёры ўжо развучваюць у сельскіх калектывах літаратурныя тэксты, музычныя нумары.

Пры Народным тэатры адкрываецца драматычная студыя. Яна далучыць да самадзейнасці яшчэ больш людзей, будзе для іх сапраўднай школай эстэтычнага і акцёрскага выхавання.

І. СІДНЕЎ,
мастацкі кіраўнік Ашмянскага Дома культуры.

ПАЭЗІЯ МАЛАДОСЦІ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

нае захапленне вытворчым працэсам — сталёвымі бурамі, што ўядаюцца ў пароду, лябёдкамі, што зграбаюць кавалкі солі «на ленту канвеера». Ул. Нядзведскі ў сваёй «Другой сустрэчы з шахцёрамі» перадае гэты тэхнічны працэс у дакладнай паслядоўнасці, прасочвае адзін за другім усе вытворчыя прыёмы здабычы і транспарціроўкі солі — ад забою да поля. Тут пры ўсім жаданні нельга пазбавіцца ад празаічнай інфармацыйнасці, бо на першы план выступіў вытворчы працэс, а не чалавек.

Лірычны рэпартаж часам нагадвае пасрэдны зарыфмаваны нарыс, дзе за апісальніцтвам губляецца жывая паэтызацыя людзей і іхніх спраў. І тут не ўратуюць аўтарскія агаворкі: «Прабачце — за прозу!» Сапраўды, калі запісаны ў блакнот «празаічны» матэрыял цяжка «пераплавіць» у сваім сэрцы і апаэтызаваць, то няхай ён паслужыць звычайнаму, ёмістаму на ахоп фактаў і падзей, нарысу.

Як бачым, жыццёвага і «дарожнага» матэрыялу яшчэ мала для твора. Вырашае, вядома, вопыт мастацкага ўвасаблення таго, што падказана розумам і сэрцам.

Да гэтага творчага вопыту адны ідуць, надзейна абапіраючыся на лепшыя здабыткі нашай паэзіі, творча пераймаючы мастацкія прыёмы старэйшых паэтаў. Такім аўтарам, кажуць, лягчэй. Іх паэтычныя пошукі калі і выходзяць за межы ўжо знойдзенага ў літаратуры, дык усё ж грунтуюцца на творчых прынцыпах, заснаваных старэйшымі паэтамі. Скажам, непасрэднасць мастацкіх вобразаў і шчырасць пачуцця, якія ідуць яшчэ ад Максіма Багдановіча і Янкі Купалы, мы сустракаем у вершах Алега Лойкі, Генадзя Кляўко, Кастуся Цвіркі, а яшчэ з маладзейшых — у Хведара Чэрні і Міколы Маляўкі.

У адным з апошніх нумароў «Маладосці» чытаем:

Лагер быццам вымер да абеду,
Толькі ад палаткі да палаткі
Ходзіць вецер за дзяжурным следам
Правяраць вайсковыя парадкі.

Дзе падушку падраўняе нейкую,
Лішні раз разгладзіць пакрывала
Ці замест днявальнага лінейку
Падмяце да стрэчы генерала.

Справа не толькі ў своеасаблівасці паэтычнага бачання, якое выявілася ў гэтых радках Хведара Чэрні, але і ў самім імкненні гаварыць непасрэдна, натуральна, каб чытачу няцяжка было глянуць на свет вачыма паэта.

У другога ж маладога паэта Васіля Макарэвіча вобразная сістэма больш ускладнёная:

Паглядзі,
У шлеме неба
Колькі зорных заклёпак!
Бляск халодны,
а можа, там каліцца жар...
Лісцем мокрым дубняк,
нібы крыллем, залопае,
бліскавіцы разню
распачнуць на шырокіх нажах.

Тут не абышлося без паэтычнай вывучкі ў Анатоля Вялюгіна. Што ні радок — дык параўнанне, вобраз. Аднак цэласнага вобразнага малюнка не атрымалася. Цяжка ўявіць у адзін і той жа міг чыстае, зорнае неба і хмары з бліскавіцамі, мокры ад дажджу дубняк.

Многія радкі напісаны паэтам з прэтэнзіяй на «першаадкрыццё». Сапраўды, В. Макарэвіч знаходзіцца на шляху настойлівых пошукаў эмацыянальнага вобраза, смелай рыфмы. Ён ідзе па гэтым шляху з добрым імкненнем — адарвацца ад літаратурных шаблонаў, знайсці сваю мастацкую палітру з фарбамі, якіх яшчэ не ведала паэзія. Але, на жаль, малады паэт не дужа строгі ў адборы патрэбных вобразаў і заганяе іх у радок сілком. Знешняя яркасць і гучанне як самамэта. Напрыклад, паэт хоча, каб лён, каноплі «як хвалі ў шторм ад сытасці млелі вар'яцкай». Яркасць гэтага вобраза бяздумная. Млявасць і шторм — гэта ж зусім супрацьлеглыя паняцці, хіба ж іх можна параўнаць? А колькі ў вершах наўмысна ўскладнёных, груваcткіх вобразаў, накшталт: «У вузлах уздуліся на цвёрдым целе гузамі жалезнымі мускулы». Неапраўданыя вобразы і асабліва ненатуральныя рыфмоўкі часам успрымаюцца як штукарства. «Як далёкія горы Судэцкія, так далёка жыццё студэнцкае» — чым выклікана гэтае параўнанне? Выпадковай сугучнасцю рыфмы і толькі. Паэт глядзіць недзе ў канец радка, каб апаломіць чытача неспадзяванай рыфмай, дарэчы з вельмі прыблізным сугуччам (крумкалі—кранутыя, пуховыя—хвойніку і т. д.), таму верш атрымліваецца залішне расцягнутым, рыхлым, рытмічна неарганізаваным. Вядома, гэтае шалупінне штукарства адлушчыцца ў творчасці здольнага паэта на яго шляху да мастацкай сталасці.

Мудрагелістасць шкодзіць часам і А. Грачанікаву. Ад літаратуршчыны ідзе такая трасканя: «З песняй трэсне, трэсне з песняй наўкол цішыня» або «ночы доўгія, як цені... цені доўгія, як ноч». Да таго ж малады паэт збіваецца і на крыклівасць: «Напляваць мне на ўтульнасць мяшчанскую, пестуном быць не маю ахвоты». Такая ж паказная задзёрыстасць сустракаецца і ў Хведара Жычкі:

«Я — іду! Наперад я іду...
Слухай, скептык, як гудзе планета. Слухай і дрыжы! То ж я — іду!»

Голыя дэкларацыі, на якія такія шчодрыя некаторыя маладыя паэты, не даюць разгарнуцца ў вершы жывому пачуццю. Не можа яно прабіцца і ў драбнатэм'і, дзе думка, як кажуць, і не начавала. «Каля Гродна шукаў, — а ля Нарачы стрэціў... Ды сказаў, што люблю табе ў скверыку мінскім» — вось і ўся задума верша Рамана Тармолы «Маці кажа». Кепска, калі, прачытаўшы верш, напрошваецца пытанне: «Ну і што з таго?». Яно ўзнікае, калі чытаеш верш Яўгена Вераб'я «Надыход вясны» з такою канцоўкай: «Хутка згоніць вадой прыкры выгляд зімовы». Паэты часам і не спрабуюць узняцца да абагульнення і з сур'ёзным выглядам паўтараюць агульнавядомыя рэчы.

Часопіс досыць часта знаёміць чытачоў з новымі творамі нашых старэйшых паэтаў. Свае нізкі вершаў тут змясцілі Васіль Вітка, Анатоль Астрэйка, Мікола Хведаровіч, Сяргей Грахоўскі, Пятрусь Броўка. Гэта добра. Але хацелася б, каб старэйшыя паэты перад тым, як несці ў рэдакцыю свае вершы, адбіралі з іх самыя лепшыя — тыя, на якіх можна было б вучыцца моладзі.

Маладая паэзія вызначае ў значнай меры аблічча часопіса. Яна досыць цікава раскрывае душу нашага маладога сучасніка, яго неўтаймаванасць, запал, шчырасць у працы, любасць да роднага краю і ўпэўнена ідзе да сваёй мастацкай сталасці.

СОКІ ВЯСНЫ.

Фотаэцюд Ф. КУЧАРА.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

Факты з зарубежных газет і часопісаў

ГЛЯДЗЕЦЬ ЗАБАРАНЯЕЦЦА

У палацы лордаў доўгі час дыскуціруецца пытанне аб спыненні будаўніцтва 27-павярховай гасцініцы каля Букінгемскага палаца—рэзідэнцыі каралеўскай сям'і. Да гэтага часу ніводзін будынак вакол Букінгемскага палаца не ўзвышаўся настолькі, каб з яго вокнаў можна было бачыць унутраны двор палаца і вокны пакояў, што займаюць кароль і каралева. Многія члены палаты лордаў баяцца, што на верхніх паверхах новай гасцініцы будуць збірацца цікаўныя, каб назіраць за інтымным жыццём каралеўскай сям'і.

«Ліберасьён».

ЯНКІ Ў ІТАЛІІ

Амерыканская кінакампанія «Дваццаты век — фокс», якая здымае ў Рыме гістарычны фільм «Клеапатра», ангажыравала рад чарнаскурых акцёраў. У Чынесіта, на ўскраіне Рыма, дзе адбываюцца здымкі, спецыяльныя агенты кампаніі сочаць, каб кантакты паміж белымі і чорнымі акцёрамі абмяжоўваліся толькі здымкамі патрэбных сцэн. Белыя ці чорныя акцёры, якія парушаюць расавы бар'ер, звальняюцца без усялякіх тлумачэнняў. Калі ямайскі акцёр Рамбе адвёз на сваёй машыне да ўрача адну з белых актрыс, яго адразу ж звольнілі, не палічыўшыся нават з тым, што прыйшлося спыніць здымкі, каб падшукаць замену.

«Фольксштыме».

ПА-АМЕРЫКАНСКУ

Урад Філіпін атрымаў пісьмо ад банды гангстэраў з патрабаваннем заплаціць ім мільён чатырыста тысяч песо за зварот раду каштоўных рукапісаў, украдзеных з Нацыянальнага музея ў Маніле. У пісьме гаворыцца, што калі ў вызначанае месца не будзе пакладзена належная сума, рукапісы будуць спалены.

«Ліберасьён».

«АБАРОНЦЫ»

Сярод амерыканскіх салдат, расквартараваных у Заходняй Германіі, надзвычай вялікі працэнт асоб, якія мелі судзімасць за крымінальныя злачынствы. Адны з іх адбылі тэрмін пакарання, другія былі вызвалены ў сувязі з прызывам на ваенную службу. «Перакідка ў Заходнюю Германію новых сарака тысяч салдат, сярод якіх асабліва многа крымінальнікаў, пагоршыць нашы і без таго не бліскучыя адносіны з нямецкім насельніцтвам», — піша газета «Нэйшн».

НЯХАЙ ЕДУЦЬ У НІГЕРЫЮ

Белая настаўніца Карол Календэр з Нью-Йорка, якая выйшла нядаўна замуж за чэмпіёна па тэнісу з Нігерыі Вальтэра Абіанву, падверглася цкаванню і была вымушана пакінуць работу. Яе бацька, буйны камерсант, прагнаў дачку з дома. «Я не хачу больш чуць пра яе, — заявіў ён карэспандэнтам. — Яе нагі больш не будзе ў маім доме. Няхай едзе ў Нігерыю».

«Ліберасьён».

«ВЕЛЬМІ ДОРАГА»

Толькі ў акрузе Алтоцінг (Баварыя) цяпер налічваецца 518 фашысцкіх назваў вуліц і плошчаў. «Адольф-Гітлер-штрасе», «Герман-Герынг-плац» і таму падобныя назвы сустракаюцца амаль у кожным буйным населеным пункце. Мясцовыя ўлады, да якіх звярнуўся наш карэспандэнт, заявілі, што замена таблічак з назвамі вуліц і плошчаў не будзе зроблена, бо гэта вельмі дорага.

«Зюддэйчэ цэйтунг».

СЯРОД НАСЛЕДНІКАЎ ПРАСТОЛА

Сыны апошняга наследніка іспанскага прастола дона Джэймса, які адрокся ад прастола ў 1933 годзе і цяпер жыве ў Парыжы, узбудзілі справу аб спадчыне. Дон Джэймс, што нарадзіўся нямым, ажаніўся з настаўніцай, якая здолела навучыць яго гаварыць. Цяпер сыны аспрэчваюць законнасць гэтага шлюбу. На іх думку, бацька не меў права адмаўляцца ад прастола і жаніцца з жанчынай простага саслоўя, а тым больш завяшчаць ёй частку сваёй спадчыны. Парыжскі суд павінен вырашыць, ці законныя прэтэнзіі сыноў.

«Фольксштыме».

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Р. М. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Мінск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 12860.

Друкарня выдавецтва «Звязда».